

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

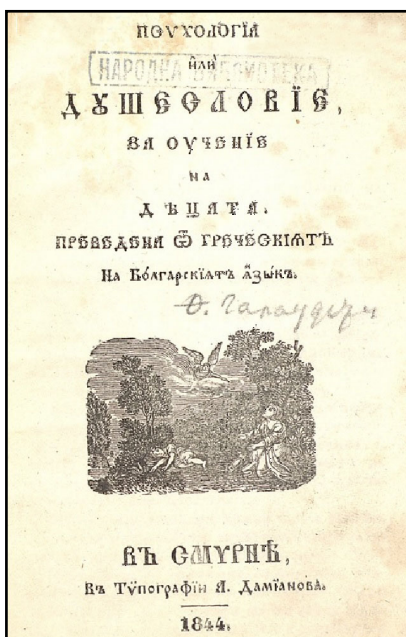
Брой 1 – 2 (476 – 477), година XXXVI

27 февруари 2018 година

НА БАЛКАНИТЕ (В ГЪРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ) ЗА ПРЪВ ПЪТ В СВЕТА Е ЗАПОЧНАЛО ОБУЧЕНИЕТО ПО ПСИХОЛОГИЯ В УЧИЛИЩЕ

Едно инцидентно семейно посещение на музея на Христо Ботев в град Калоян преди четири години стана причина за откриването на фактите, за които ще ви разкажем по-долу, драги читатели на вестник „Пловдивски университет“. Наред с многобройните интересни експонати, представящи делото на героя – поета и революционера Ботев, в една скромна хоризонтална стъклена витрина видяхме малка сбирка от пет старовремски книжки под надслов „Книги и учебници, преведени и събрани от даскал Ботьо Петков“*. Сред тях се открояваше малка книжка със заглавие „Психология или Душесловие за учение на децата. Преведена от греческият на българският език“, издание второ, в Смирна (това е някогашното име на днешния турски град Измир – бел. на авт.) в типографията на А. Дамянов. 1851 г.“

В целия този изумителен факт или артефакт най-много ме смая (Веселин Василев – тук и по-нататък ще уточняваме от името на кой от авторите основно се води разказа)

годината на издаването на книгата – защото веднага съобразих, че към 1851 година великите германски учени Херман Хелмхолц, Ернст Вебер, Густав Фехнер и Вилхелм Вунд още едва са полагали основите на науката за душата на човека, която малцина тогава са наричали „Психология“. Известната книга „Принципи на психологията“ на англичанина Хербърт Спенсър, в която за пръв път са събрани и систематизирани наличните знания за психиката, излиза няколко години по-късно – през 1855 г. Знаменитата експериментална лаборатория на В. Вунд, която психолозите считат за начало на научната психология, е създадена десетилетия по-късно – през 1879 г. в Лайпциг. А ето че много по-рано от тези емблематични за световната психология събития в градчето Калоян българските деца вече са държали в ръце книжка със заглавие „Психология или Душесловие“ и са изучавали от нея знания за душевния живот на човека! **На стр. 6** ➔

В Броя ще прочетете още:

- Кандидатстудентската кампания в ПУ стартира с няколко нови специалности
- Студентският съвет организира конкурси и изненади за предстоящите празници
- Трябва ли филолозите да знаят физика? Нужен ли е Достоевски на физиците?
- Авторска изложба на бижута
- Неизвестно и непубликувано досега писмо на Лора Каравелова до нейната майка
- Студенти прависти „отмениха“ наредба на Общинския съвет
- Недко Каблешков – живот, посветен на Родината и обществото

Университетът стартира кандидатстудентската

За учебната 2018/2019 Пловдивският университет е заявил прием на 3819 студенти за обучение в общо 106 специалности, по 10 от които обучението ще се провежда и във филиалите в гр. Смолян и гр. Кърджали.

За поредна година ПУ „Паисий Хилендарски“ организира предварителни конкурсни изпити, **оценките от които са равностойни на редовните кандидатстудентски изпити**. С получените оценки кандидатите могат да участват директно в класирането или да се явят отново на същите изпити в редовната кампания през юли, ако получената оценка не ги задоволява. При формирането на бала за класиране се взема по-високата оценка.

Желаещите да участват в предварителните изпити следва да подадат от **5 март до 23 май 2018 г.** в Университетския информационен център, в бюрата по градове или по интернет (през сайта <http://www.uni-plovdiv.bg>) следните документи: декларация, документ за самоличност (оригинал и ксерокопие) и документ за платена кандидатстудентска такса (заплаща се при подаване на документите). Таксата за полагане на един кандидатстудентски изпит е 30 лв. За всеки следващ изпит се заплащат по 20 лв.

Право да се явят на предварителните изпити имат както дипломиращите се през учебната 2017/2018 година, така и завършилите средно образование в предишни години. Кандидатите без диплома за средно образование също имат право да положат изпити, но не участват в класирането.

И в настоящата кампания се предоставя възможност кандидат-студенти, издържали изпит **на предварителна сесия с отлична оценка (5,50 и по-висока)** или получили **отлични оценки** от олимпиади, международни изпити (сертификати) и различни състезания, които се признават за конкурсен изпит за определени специалности, да се запишат в желаната специалност още при подаване на кандидатстудентските документи (**от 13 юни до 27 юни 2018 г.**). Изискването е предметите, по които са положени тези изпити, да съответстват на посочените в балообразуването на съответната специалност. За записване по този ред в специалност „Право“ трябва и двете оценки да са отлични.

Пред-Предварителни изпити:

1. Биология: 14 април 2018 г. (събота) от 10.00 часа в сградата на Биологическия факултет в Стария Пловдив, ул. „Тодор Самодумов“ № 2, 14. аудитория и 15. аудитория, информация: на тел. 032/261 566 и email: biosecr@uni-plovdiv.bg.

2. Тест със събеседване по физика: 10 март и 21 април 2018 г. (събота) от 10.00 ч. в: сградата на Ректората, Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24, 214. зала, информация: на тел. 032/261 335; в гр. Смолян, в сградата на Физико-технологичния факултет, ул. „Дичо Петров“ № 28, 303. зала, информация: на тел. 0878503055, 0301/63327.

3. Музика – за специалностите „Педагогика на обучението по музика“, „Музика“ и „Джаз и поп изпълнителско изкуство“: 24 февруари, 31 март и 28 април 2018 г. от 11.00 ч. в Новата сграда на университета – бул. „България“ № 236, зала „Аполон“.

4. Изобразително изкуство – за специалностите „Графичен дизайн с реклама“ и „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“: 25 април 2018 г. от 9.00 часа в Новата сграда на университета – бул. „България“ № 236, кабинет 103, информация: на тел. 032/261 704 и email: dmark@mail.bg.

Предварителните изпити през м. юни 2018 г. съответно са:

Български език – 2 юни; на 3 юни – Психология, География на България, Биология, Музика, Изобразително изкуство; на 4 юни – История на България, Математика, Химия, Английски език; на 5 юни – Информатика, Тест със събеседване по физика.

Начало на изпитите – 9.00 часа.

Изпит за проверка на говорните и комуникативните способности ще се провежда всеки ден от 2 до 5 юни 2018 г. включително от 14.00 до 17.00 часа в Ректората на университета: ул. „Цар Асен“ № 24 – Пловдив.

Редовните кандидатстудентски изпити ще се състоят през месец юли. Ето и разпределението им по дати: Български език –

1 юли; на 2 юли – История на България, Английски език, Информатика; на 3 юли – Психология, География на България, Химия, Испански език; на 4 юли – Математика, Тест със събеседване по физика, Теология (устен); на 5 юли – Биология, Френски език, Немски език, Изобразително изкуство, Музика; Комплексен изпит по физическо възпитание – 2 и 3 юли.

Изпитите за специалността „Актьорство за драматичен театър“ ще се проведат в три кръга – на 10, 11 и 12 септември 2018 г.

Процедурата по кандидатстването и предлаганите специалности са описани подробно на сайта на университета. Класирането ще се извърши на три фази през месец юли.

За първа година на университета се организира обучение по бакалавърските специалности „Биоинженерство“, „Документалистика и архивистика“, „Български език и гражданско образование“ и „Биология с екотуризм“ (филиал Смолян). След 5-годишно прекъсване Физико-технологичният факултет (ФТФ) отново обявява прием по специалностите „Медицинска физика“ и „Информационна физика и комуникации“ от професионално направление „Физически науки“. От предстоящата учебна година обучението по специалностите „Машиностроителна техника и технологии“, „Автомобилна техника“, „Електроенергийна техника“ ще води до придобиване на образователно-квалификационната степен бакалавър и ще се провежда в базата на ФТФ в гр. Смолян.

Биоинженерство

Биоинженерството е интердисциплинарна област, която прилага инженерните принципи на проектиране и анализ към биологичните системи и биомедицинските технологии. Биоинженерството включва принципите на генното, клетъчното и тъканното инженерство и се фокусира върху технологиите, базирани на биосинтетичните и биотрансформационните активности на живите организми.

Студентите по биоинженерство ще изучават основите на биологичните и инженерните науки, като ще придобиват познания и по електротехника, машиностроене, компютърни науки и химия. Те ще формират умения да прилагат инженерно-технологични подходи за мониторинг и управление на биологични процеси в индустриални условия, както и за представяне на резултати от изследвания в клиничен, академичен или предприемачески контекст.

Обучението има за цел да подготви специалисти, които могат да организират и управляват биотехнологични процеси, да контролират и оптимизират технологичните процеси в различни производства, да вземат управленски решения, съобразени с икономическия ефект. Дипломираните бакалаври ще могат да се реализират в биотехнологични компании, във фармацевтични компании и в други индустрии, в изследователски лаборатории, в академичните среди и в медицината.

Дипломираните бакалаври ще имат възможност да продължат обучението си в ОКС „магистър“ по избрана от тях специалност. Обучението по специалността „Биоинженерство“ ще се провежда съвместно с Физико-технологичния факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Документалистика и архивистика

Обучението по университетската специалност „Документалистика и архивистика“ отговаря на обществените потребности и очаквания за подготовка на специалисти по документален и архивен мениджмънт в сферата на съвременното управление и социалните дейности. Развитието на архивно-информационния сектор не само изисква, но и осигурява възможности за успешна професионална и социална реализация на дипломираните документалисти и архивисти.

Правото да се упражнява професията архивист е сертифицирано в редица държави – членки на Европейския съюз, въз основа на дипломи, придобити в акредитирани за целта висши училища и школи, които осигуряват професионално обучение по архивистика.

В учебния план на специалността „Документалистика и архивистика“ са включени исторически и профилирани дисциплини, които осигуряват съвременно обучение на бъдещите документалисти и архивисти. Историческите дисциплини продължават през целия период

КАМПАНИЯ С НЯКОЛКО НОВИ СПЕЦИАЛНОСТИ

на следването и са обособени в три тематични направления: „История на България“, „Обща (световна) история“ и „История на балканските народи“. Те формират историческата основа на обучението и фундаментални познания, необходими в бъдещата професионална реализация. Профилираните дисциплини обхващат целия *жизнен цикъл на документите*, като средство за управление, основен информационен източник в обществото и обект на архивиране – на учреденско равнище и с историческа цел, респективно процесите документосъставяне, документооборот и архивиране. Освен дисциплините, свързани с класическата архивна теория и методика, се изучават дисциплини от областта на информационните технологии и интелектуалните комуникации, съвременния документален и архивен мениджмънт, международните архивни стандарти и електронното управление, продукт на което са електронните документи и архиви. Във връзка с университетското професионално обучение по архивистика са включени и дисциплини от правото, управлението и публичната администрация.

По време на обучението е предвидена и възможност за изучаване по избор (и по друг учебен план) на методически и педагогически дисциплини за придобиване на допълнителна професионална квалификация „учител по история“.

Предвидените учебни практики са съобразени с приложния характер на обучението в специалността „Документалистика и архивистика“ и се провеждат в деловодства, учреденски/фирмени архиви и държавни/исторически архиви.

Успешно завършилите специалността получават професионалната квалификация „документалист и архивист“ и възможност за допълнителна професионална квалификация „учител по история“. Могат да се реализират в сравнително широка професионална ниша, включваща всички административни структури в държавната и частната публична сфера, които използват документи. По-конкретно дипломираните се студенти в специалността могат да работят в деловодства, регистратури и архиви в: държавната администрация; бюджетните организации; общините; сферата на частния бизнес; съдебната система; службите за сигурност и обществен ред; исторически архиви; архиви в музеи, библиотеки и други образователни и културни институции.

Завършилите бакалавърската степен на специалността „Документалистика и архивистика“ имат възможност да надградят придобитото професионално образование в различни магистърски програми, които разширяват професионалния им профил и ги правят по-конкурентни на пазара на труда.

Гражданско образование и чужд език

Специалността „Гражданско образование и чужд език“ е нова за Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Формално тя е разработена като отговор на въвеждането на дисциплината „Гражданско образование“ в учебния план на средните училища от учебната 2020/2021 г. Същинската причина за създаването ѝ обаче е дълбоко съдържателна: тя е сериозна стъпка в преодоляването на съществуващата пропаст между знанията, които учениците и студентите усвояват, и уменията, от които се нуждаят, когато започват професионалните си кариери. Обичайно гражданското образование у нас се свързва с изграждане у младите хора на национална и европейска идентичност. Но ние сме убедени, че за да се изгради национално и европейско самосъзнание, е необходимо преди всичко да се формира способност за разбиране и признаване на чуждите (национални, социални, културни, етнически) идентичности. За целта са необходими специфични комуникативни (социални и емоционални) умения. Ние живеем в общество, в което професиите все повече предполагат работа с хора и изискват съвсем различна комуникативна способност. Наред с това ние живеем в общество на неизброими рискове и предизвикателства, за справянето с които са ни нужни съвършено нови умения като част от гражданската образованост на XXI век: *креативност, иновативност, адаптивност, критическо мислене*. А те могат да се придобият чрез специфична симбиоза между базисна философска, социологическа и чуждоезикова компетентност. Затова обучението в

специалността се извършва в два основни, равнопоставени помежду си модула: „Гражданско образование“ и „Чужд език“.

Приетите студенти имат възможност да избират чуждоезиковия профил (от изучаваните чужди езици в рамките на Филологическия факултет към ПУ), в който искат да протече тяхното обучение.

Завършилите успешно специалността „Гражданско образование и чужд език“ могат да се реализират като: учители по философия, по гражданско образование и по чужд език в основните и средните училища; като преводачи, говорители или редактори в медии, обществени организации и частни фирми; като експерти в правителствени и неправителствени организации в областта на социалната и културната политика; като експерти, които изследват и оценяват социалните ефекти, възможностите и рисковете на политики, проекти и решения в областта на социалните, политическите и културните дейности; като консултанти по кариерно развитие, реклама и маркетинг, връзки с обществеността, в социалната работа и консултиране, социалните грижи и социалните дейности, в икономиката и политическата област, в местното самоуправление и други звена.

Завършилите специалността могат да продължат обучението си в магистърски и докторски програми към професионалните направления „Философия“, „Социология, антропология и науки за културата“ и „Педагогика на обучението по ...“, в магистърски и докторски програми в европейски и други чуждестранни университети.

Български език и гражданско образование

„Български език и гражданско образование“ е нова специалност във Филологическия факултет на Пловдивския университет. Присъствието ѝ е прагматично, обусловено от въвеждането в училищните учебни програми от учебната 2020 – 2021 година на дисциплината „Гражданско образование“.

Квалификационната подготовка на следващите специалността се осъществява в рамките на общотеоретично, специализирано и практическо обучение чрез задължителни, избираеми и факултативни дисциплини. Учебният план е изграден в два базисни равнопоставени модула – български език и гражданско образование, чиято симбиоза предполага широкоаспектна хуманитарно-социологическа и съвременна педагогическа подготовка на завършващите студенти.

В рамките на първия модул се изучават общотеоретични дисциплини по езикознание и литературознание, история и съвременно състояние на българския език, история на българската литература. Повечето дисциплини структурно съответстват на учебния план на специалността „Българска филология“, но съдържанието и натовареността им са облекчени, като са съобразени с изучавания в училище материал.

Вторият модул предлага обучение по фундаментални философски и социологически дисциплини, които очертават интердисциплинарна сфера, основана на иновативни изследвания и същевременно обвърната към тежненятия на съвременното общество. Проблематиката е насочена към потребностите на българския гражданин в контекста на неговата европейска принадлежност, като допринасят за изграждане у студентите на гражданска и национална идентичност, за развитие на образователния, научния, културния и икономическия потенциал на България в интерес и полза на хората и обществото.

И двата модула са обвързани с методически и педагогически дисциплини, съобразени с действащите нормативни наредби, даващи право на завършващите студенти да придобият квалификацията „учител“.

Успешно дипломираните студенти бакалаври могат да се реализират като учители по български език и литература в основния и в средния курс на българското училище, като учители по философия и по гражданско образование, да организират и ръководят успешно учебно-възпитателния процес, да бъдат филолози специалисти и експерти в различни български образователни и културни институции, да работят в печатни и електронни медии, да работят като сътрудници в издателства и рекламни агенции, като експерти в правителствени и неправителствени организации в областта на социалната и културната политика; като експерти, които изследват и оценяват социалните ефекти, възможностите и рисковете на поли-

Студентският съвет готви конкурси и изненади за предстоящите празници

Светослав ЕНЧЕВ –

председател на Студентския съвет

По случай националния празник на България – 3-ти март, Студентският съвет към ПУ „Паисий Хилендарски“ организира четири различни конкурса за студентите в университета. 140-ата годишнина от Освобождението от турско робство ще провокира участниците да напишат есе, поетична творба, да нарисуват картина или да представят свои фотографии, свързани с паметната дата. Всички конкурси са с обща тема „3-ти март: Възкресението на един народ“. Повече информация относно изискванията за участие може да намерите на сайта на Студентския съвет.

Както всяка година, в знак на почит, представители на организацията ще поднесат венец на паметника на руските освободители в град Пловдив и паметника Шипка.

По повод традиционното честване на празника на връх Шипка, Студентският съвет, съвместно с Центъра за руски език и култура и катедра „Руска филология“, канят студенти, преподаватели и служители на университета да присъстват на поклонението. Осигурен е безплатен транспорт за пътуване на 3.03.2018 г. в 6:30 часа от сградата на Ректората.

Първи март ще бъде отбелязан с възвръщане на мартенички на студенти и служители на университета. Традиционно на Осми март ще зарадваме нежната половина от университета, но как, ще го запазим като изненада.

Международната преподавателска ITIC карта

Асоциацията за подпомагане на академичната общност (АПАО) предоставя за преподаватели на постоянен трудов договор или хонорувани преподаватели Международната преподавателска ITIC карта.

ITIC (International Teacher Identity Card) е единствената международно призната карта, удостоверяваща Вашия статут на преподавател. ITIC е разпозната в 130 държави като средство за легитимация и използване на отстъпки за театри, музеи, изложби, научни конференции, културни и исторически забележителности, както и множество обекти от обществено-икономическата сфера.

Преподавателска ITIC карта е приложима за:

- отстъпки в над 1 000 обекта в България, сред които: книжарници *Orange Center*; бензиностанции *OMV*; оптики – *Grand Optics*, *Joy Optics* и *Opticlasa*; к.к. Пампорово (настаняване и ски съоръжения); *Usit Colours*; *Sport Depot*; *Speedy*; *iStyle*, *Lenovo Exclusive Store*, *Food Panda* и др.

- отстъпки в над 40 000 обекта в 127 държави в цял свят;

- специално договорени цени на билети за събития – концерти, фестивали, семинари, конференции.

Имате възможността да изберете измежду две разновидности на Международната преподавателска карта:

1. Стандартна ITIC карта:

- Достъп до всички намаления и преференции в България и по света;
- Валидност: 1 академична година (считано от 01.09 на настоящата академична година до 31.12 на следващата);
- Начин на издаване: с онлайн заявка и доставка с куриер, или в офисите на нашите партньори – *Usit Colours* и *Integral*;
- Цена: 20лв.

2. DSK ITIC карта – кредитна карта от Банка ДСК :

- Достъп до всички намаления и преференции в България и по света;
- Валидност: 3 години за банковите функции и 1 година за намаления и преференции;
- Кредитна карта от ДСК със специални условия за кредитна карта – ниска годишна такса, отсъствие на краен срок за погасяване на отпуснатия кредит, издаване без обезпечение и много други;
- Начин на издаване: заявява се в клоновата мрежа на Банка ДСК и подлежите на одобрение;
- Цена: Без такса за издаване.

NB! При заявяване на карта е необходимо да се предостави документ, удостоверяващ статута Ви на преподавател (служебна бележка или копие от трудов договор), както и снимка паспортен формат.

За повече информация:

тел. 02/962 59 18 или e-mail: office@isic.bg.

Екипът на АПАО

➔ От стр. 3

тики, проекти и решения в областта на социалните, политическите и културните дейности; като консултанти по кариерно развитие, реклама и маркетинг, връзки с обществеността, в социална работа и консултиране, в социалните грижи и социалните дейности, икономиката и политическата област, в местното самоуправление и други звена.

Завършилите специалността могат да продължат обучението си в магистърски и докторски програми към професионалните направления „Филология“, „Философия“, „Социология“, антропология и науки за културата“ и „Педагогика на обучението по...“, в магистърски и докторски програми в европейски и други чуждестранни университети.

Биология с екотуризм

(Обучението се провежда само във филиала в гр. Смолян.)

Обучение по специалността „Биология с екотуризм“ се осъществява единствено от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ във филиала му в гр. Смолян. Разкриването ѝ е обусловено от интензивното развитие на екотуризма, като нова форма в туристическата индустрия и е в пряка връзка с туристическото райониране на България, според което екотуризмът е специализиращ за район „Родопи“, чийто център е гр. Смолян. Това поражда и необходимост от нов тип специалисти, съчетаващи добра теоретична и практическа подготовка в две основни области на познанието – биология и туризъм.

Посочената нова бакалавърска програма има подчертано интердисциплинарен характер, позволяващ на студентите да придобият фундаментални и профилирани познания в сферата на биологията, екологията и туризма. По време на обучението си студентите овладяват знания за основни биологични явления и процеси, усвояват методи и подходи за изучаване и опазване на растителното и животинското разнообразие и другите компоненти на природната среда, придобиват знания за възможностите и подходите за тяхното природосъобразно използване като ресурс за развитие на екологичен туризъм. Предвидените теренни практики са съобразени с характера на

специалността и значимия природен ресурс на Смолянския регион.

Обучението по програмата се провежда според утвърдена учебна документация и съгласно с Европейската система за натрупване и трансфер на кредити. Учебният процес е осигурен с висококвалифицирани преподаватели предимно от Биологическия факултет на Пловдивския университет.

Успешно завършилите специалността получават професионална квалификация „биолог с компетенции по екотуризм“. По-конкретно дипломираните се студенти в специалността могат да работят като биолози в университети, научни институти, медицински заведения, държавни институции и неправителствени организации; организатори, консултанти, туристически гидове и специалисти в туристически дружества, информационни центрове и други.

Приложна лингвистика – нови варианти

В рамките на специалността „Приложна лингвистика“ се разширява изборът на първи чужд език – испански език, който може да се комбинира с втори чужд език, избран между английски, френски, немски или руски език.

Нови възможности за избор на втори чужд език в рамките на специалността „Приложна лингвистика“ са комбинациите „Английски език и **чешки език**“, „Английски език и **полски език**“, „Английски език и **сръбски и хърватски език**“, „Английски език и **новогръцки език**“, „Английски език и **турски език**“.

При специалността „Лингвистика с бизнес администрация“ нови варианти за комбиниране са „Английски език и **чешки език** с бизнес администрация“, „Английски език и **полски език** с бизнес администрация“, „Английски език и **сръбски и хърватски език** с бизнес администрация“, „Английски език и **новогръцки език** с бизнес администрация“, „Английски език и **турски език** с бизнес администрация“.

При специалностите „Лингвистика с маркетинг“ и „Лингвистика с информационни технологии“ нови варианти за избор на втори чужд език са **чешки език, полски език и сръбски и хърватски език**.

Развитие за 2017 година на академичния състав на Пловдивския университет

АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ

I. ПРОФЕСОР

Григор Найденов Григоров – Юридически факултет
Иван Тодоров Русков – Филологически факултет
Иван Ганчев Иванов – Факултет по математика и информатика (ФМИ)
Гинка Атанасова Антова – Химически факултет
Иванка Жечева Димитрова-Дюлгерова – Биологически факултет
Велин Стефанов Станев – Факултет по икономически и социални науки (ФИСН)

II. ДОЦЕНТ

Генчо Димитров Стоицов – ФМИ
Мария Петкова Кьосева – Юридически факултет
Аделина Любомирова Странджева – Филологически факултет
Веселка Ангелова Ненкова – Филологически факултет
Димитър Милчев Деков – Юридически факултет
Снежана Тодорова Цонева-Матюсън – Филологически факултет
Златороса Найденова Неделчева-Белафанте – Филологически факултет
Светослав Христов Енков – ФМИ
Владимир Николов Вълканов – ФМИ
Кирил Костов Симитчиев – Химически факултет
Пламен Василев Славов – ФИФ
Тихомир Николов Митев – Философско-исторически факултет (ФИФ)
Веселина Тонева Жекова – ФИСН
Атанас Игнатов Владиков – ФИСН

III. ГЛАВЕН АСИСТЕНТ

Станислава Петкова Илиева – Филологически факултет
Пеньо Георгиев Георгиев – ФИСН
Христо Тошков Христов – ФМИ
Веселина Христова Паскалева – Химически факултет
Иван Кръстев Иванов – Физико-технологичен факултет (ФТФ)
Анелия Минчева Дакова – ФТФ
Станислав Николов Боянов – ФИФ
Райчо Асенов Минчев – ФТФ
Магдалена Асенова Веселинова – ФМИ
Мария Тонкова Василева – ФМИ
Мая Василева Стоева – ФМИ
Георги Петров Пашев – ФМИ
Силвия Николаева Гафтанджиева – ФМИ
Евелина Константинова Върбанова – Химически факултет
Ирена Петрова Костова – Химически факултет
Джемал Ахмед Мотен – Биологически факултет
Стефан Атанасов Райчев – ФИСН
Добринка Иванова Стоянова – ФИСН
Траян Павлов Йосифов – ФИСН
Петър Атанасов Атанасов – ФИСН

НАУЧНИ СТЕПЕНИ

I. НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

Христина Милева Тончева-Тодорова – Филологически факултет
Евгения Нешова Иванова – Биологически факултет
Иван Захариев Сълов – Юридически факултет
Манчо Христов Манев – ФМИ
Георги Петров Пенчев – Юридически факултет

II. ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Христина Христова Григорова – Педагогически факултет
Георги Петров Пашев – ФМИ
Силвия Николаева Гафтанджиева – ФМИ
Шинка Георгиева Дичева-Христозова – Филологически факултет
Цветана Костадинова Димитрова – ФМИ
Ваня Валентинова Бизова-Лалева – ФМИ
Магдалена Асенова Веселинова – ФМИ
Ива Александрова Славова – Химически факултет
Даниела Станиславова Кръстева-Малинова – Биологически факултет
Траян Павлов Йосифов – ФИСН
Евелина Константинова Върбанова – Химически факултет
Ваня Илиева Велкова – Педагогически факултет
Ивана Вълчинова – Педагогически факултет
Блага Петрова Маджурова – ФИСН
Евгения Максимова Алендарова – ФМИ
Александър Насков Трайков – ФМИ
Виктория Антраник Ангелова – Педагогически факултет
Любомир Йорданов Стойчев – ФИСН
Владимир Тодоров Стойков – Биологически факултет
Петър Атанасов Атанасов – ФИСН
Илиян Тодоров Перухов – ФТФ
Катерина Живкова Желязкова – ФТФ
Велика Атанасова Гюлемерова – Филологически факултет
Николина Петрова Грибачева – Биологически факултет
Енчо Тилев Тилев – Филологически факултет
Милена Мазаловска – Биологически факултет
Джемал Ахмед Мотен – Биологически факултет
Милена Стоянова Видралска – Филологически факултет
Екатерина Станимирова Стойчева – Филологически факултет
Джесика Сиаботару Де Манев – Филологически факултет
Таня Станиславова Найденова – Филологически факултет
Мария Георгиева Калоферова – Педагогически факултет
Иван Георгиев Минов – ФМИ
Николай Пламенов Аначков – Биологически факултет
Цветомира Ангелова Ангелова – Педагогически факултет
Таня Венциславова Йончева – ЮФ
Антонина Димчева Христова – ФТФ
Боряна Тенчева Тенчева – Филологически факултет
Тотка Петрова Григорова – ФИФ
Даниела Кръстева Илиева-Димова – ФТФ
Донка Атанасова Кескинова – ФИФ
Здравка Петрова Иванова – Биологически факултет
Пенка Кръстева Вълчева – Педагогически факултет
Стоян Пантелеев Мемцов – Юридически факултет
Йорданка Георгиева Христова – Биологически факултет
Галина Иванова Димитрова – Филологически факултет
Такухи Зарех Тавитян – ФИФ
Айше Сейхан Селим – Биологически факултет
Димитър Георгиев Божилов – Химически факултет
Георги Константинов Недев – Юридически факултет
Огнян Митков Митев – ФИСН
Павлина Яворова Средкова – Биологически факултет
Георги Иванов Минков – Биологически факултет
Ваня Николаева Тодорова – Юридически факултет
Анелия Илиева Авджиева – ФИФ
Красимир Романов Асенов – ФИФ
Владимир Данчев Йорданов – Педагогически факултет

НА БАЛКАНИТЕ (В ГЪРЦИЯ И БЪЛГАРИЯ) ЗА ПРЪВ ПЪТ В СВЕТА

➔ От стр. 1

Внимателното преглеждане на историята на световната психология показва, че по-ранни книги със заглавие „Психология“ са само двете книги на германския философ и педагог Йохан Хербарт – „Учебник по психология“ от 1816 г. и „Психологията като наука“ от 1824 г., като тяхното практическо приложение и съответно – влияние не е подробно анализирано от историците на науката.

Когато няколко дни по-късно посетих Народната библиотека „Иван Вазов“ и завеждащата отдела за старопечатни книги г-жа Венета Ганева ми подаде малката книжка във формат 17 см и с обем 57 страници (ползвам се от случая да благодаря на моята бивша студентка и на нейния екип за отзивчивостта и съдействието), възлението ми се смеси с още по-голямо смайване – оказа се, че първото издание, което се пази в пловдивската библиотека, е от 1844 година (вижте копието от корицата на I стр., драги читателю). С други думи, в поробена България книгата по психология е намерила своите читатели – и малки, и големи – и се е радвала на такъв интерес, че първото издание се е изчерпало и се е появила нужда от ново, напечатано след седем години.

По това време в целия широк свят почти никой не е чувал думата „психология“, с изучаване на душевния живот са се занимавали съвсем малко хора, още по-малко са били тези, които са осмисляли и наричали тези знания за душата като „психологически“ знания; а в българското градче Калоян (изглежда, и в Карлово, където Ботьо Петков също е учителствал малко по-късно) учениците са четели книжка по психология.

За самата книга и нейното съдържание ще ви разкажем малко по-късно, а сега нека се впуснем по следите на нейното появяване, превеждане и издаване. Първата следа беше, че книгата е преведена от гръцки на български език. Друга следа е името на нейния автор – в екземпляра на библиотеката „Иван Вазов“ то е написано на ръка – Т. Галаудет, а на втората част на книгата, която се нарича „Душесловие за поучение на децата. Част втора. Сочинено от Т. Х. Галаудет и преведено от греческият език на български“ и е издадена в Смирна през 1852 г., името на автора вече официално е напечатано на корицата.

Един от авторите на настоящата статия – Боян Василев – проучи биографичните данни за американския учен Томас Хопкинс Галаудет: той е роден през 1787 г. във Филаделфия, щата Пенсилвания, обучава се в университета в Йейл и завършва бакалавърска степен като първенец на курса; пет години по-късно в магистърска степен изучава право и педагогика, като същевременно посещава духовна семинария, а паралелно се интересува и от глухите деца (какво похвално ученолюбие и човеколюбие едновременно). Този интерес го отвежда в Европа – в Англия и Франция изучава проблемите на обучението на глухите и техния жестомимичен език, след което се завръща в Америка и създава училище за глухонедни деца. Отказва предложения за преподавателски позиции в реномирани университети, за да може да пише детски книги с образователна, религиозна и етична тематика, да се занимава практически с усъвършенстването на американския жестомимичен стил и да служи като пастор и в клиника за душевноболни, и в затвор. Какъв затрогващ хуманен живот и дейност! Двама от синовете му вървят по неговия път, създават колеж, прераснал по-късно в университет, и също обучават глухонедни хора.

В период от десетина години през четвъртото десетилетие на XIX в. Томас Галаудет пише и издава поне десетина книги за обучението и религиозното възпитание на децата – буквари, учебници и речници. Сред тях е и книгата, която е преведена първо на гръцки, а после и на

български език; нейното оригинално название е: **The Child's Book on the Soul: Two Parts in One. Part first. By rev. T. H. Gallaudet. New York: Hartford: Published by Cooke and Co, 1832.** (вижте втората илюстрация корица). Нали забелязвате, че в оригиналното американско заглавие отсъства думата „психология“ – тя е поставена по-късно, от гръцките преводачи, защото думата „психология“ са я измислили (съчетали от две гръцки думи) и за пръв път са я използвали много по-рано гръците.

Сега разказа поема третият автор: Сократис Гюсмис – студент от

Гърция, завършил бакалавърската си степен по психология с дипломна работа, посветена на книгата на Т. Галаудет и нейните балкански преводи, и продължил в магистърска програма в нашия университет.

Как е попаднала книгата в ръцете на гръцкия преводач (или преводачи), засега остава неизвестно, а преводът и издаването на книгата са осъществени в Атина още през 1838 година (вижте корицата на гръцкото издание). Инициатор на това дело е Просветното дружество в Гърция, създадено две години по-рано, през 1836 г. То се явява най-старата образователна организация в Гърция, чиято главна цел е предоставянето на качествено образование на гръцките деца – една важна и трудна задача след тежката освободителна борба на гръцкия народ. Въдъхновители на идеята за дружеството са трима видни дейци на Гръцкото просвещение: Йоанис Коконис – педагог, директор на основно училище, Георгиос Генадиос – учител, учен и писател, и йеромонах Михаил Апостолидис – теолог, писател и общественик. На инициативата на тези патриоти се отзовали 70 видни общественици на Гърция – учители и учени, юристи и политици,

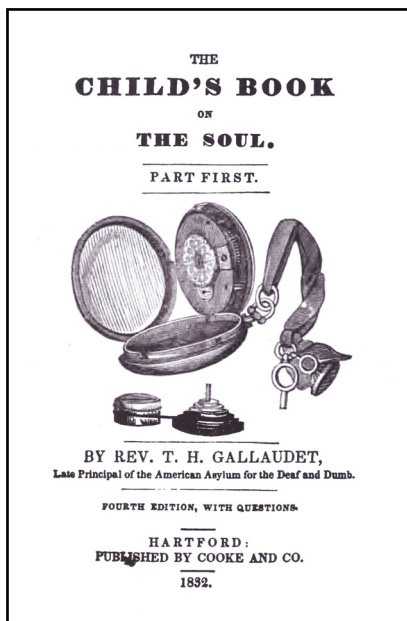
религиозни дейци и водачи, които създали Просветното дружество в Атина, чиято дейност се разпростряла в цяла Гърция. Една от главните задачи на дружеството била да направи достъпно и широко разпространено образованието на момичетата и жените в освободената гръцка държава и създаването на девически училища.

Сред многобройните стъпки и народополезни действия на дружеството се е оказал и преводът и издаването на книгата на американския автор Томас Галаудет, която излиза на гръцки език едва шест години след публикуването ѝ в Съединените щати – за онази епоха това е много похвална инициативност и книгоиздателска бързина. В гръцкия превод са направени малки съкращения на оригинала – пропуснати са части от предговора и личното обръщение на автора към малките читатели, а също и заключителните страници, които представляват методически указания и въпроси към всяка от главите.

Може уверено да се каже, че първата книга със заглавие „Психология или Душесловие за учение на децата“, преведена и издадена отначало в Гърция през 1836 година, а след това и в България през 1844 година, се оказва една от първите книги в историята на световната психология, която решава както образователни, така и приложно-психологически (възпитателни) задачи. Възможно е дори да се окаже абсолютно първата книга в света, целенасочено (осъзнато) издадена като учебник по психология за деца ученици.

Ето колко важно се оказва мястото на Балканите (на балканските страни Гърция и България) в процеса на появята, осъзнаването и приложението на психологическите знания в човешката история!

Има данни, че психологията като учебна дисциплина се е преподавала в университета в Отон, по-късно развил се като Национален университет на Гърция. Естествено е, че съдържанието ѝ е било свързано с традициите на старогръцката философия, имало е нравоучителен, педагогически и религиозен характер и е целяло образованието на нацията и националното освобождение. Поради съдържанието и спецификата на книгата на Т. Галаудет нейното приложение повече подхожда за обучение на деца ученици, както е било и след превеждането и издаването ѝ на български език.

* Психология или Душесловие за учение на децата. Смирна, 1851 г. Нещо за безкнижните човеци. Цариград, 1858 г. Критически издирания за историята българска от Ю. Й. Венелина. Земун, 1853 г. Кратка всеобща география от Ботя Петкова. Пловдив, 1868 г.

Е ЗАПОЧНАЛО ОБУЧЕНИЕТО ПО ПСИХОЛОГИЯ В УЧИЛИЩЕ

Преводачът на книгата „Психология или Душесловие“ е калоферският учител Ботьо Петков; на всички българи той е известен като даскал Ботьо Петков и най-вече като бащата на националния ни герой, великият поет революционер Христо Ботев. Но даскал Ботьо Петков е изключителна за времето си личност, оставил на поколенията и много други достойни дела. Той е роден през 1815 година и към момента на откриването на книгата, решението да я преведе и подготовката на издаването е бил 26 – 27-годишен младеж. Най-вероятно това се е случило, докато Ботьо Петков е следвал в Одеската духовна семинария (1841 – 1843 г.), но обстоятелствата около този процес вероятно ще останат завинаги тайна за нас. Само няколко години по-късно, завърнал се да учителства в родния си град, става инициатор и двигател на построяването на модерно за времето си двуетажно училище в Калофер, което е открито през 1848 г. (точно през същата година се е родил синът му Христо Ботев) и е било наричано в цариградските вестници „една истинска европейска гимназия“.

И дойде време да ви разкажем за самата книга, която Галаудет е написал като пособие за обща хуманитарна култура и вероучение на децата, а благодарение на превода и преименуването ѝ на гръцки, а по-късно и на български тя се превръща в може би първия учебник по психология за деца в цялата световна история, култура и цивилизация.

Книгата е малка – в българското издание е във формат 17 см и обем от 57 страници (в гръцкия превод страниците са 83, като шрифтът и разредката са по-големи, а в американския оригинал страниците са 128, а шрифтът е най-едър – на всяка страница има само по 20 реда; на шега или сериозно – българското издание е най-икономично откъм разход на хартия. Текстът е разпределен в Предисловие (на гръцки – Пролог, а на английски – Preface), 12 диалога (в българския превод – „разговори“) – в гръцкия и българския превод са означени с последователните букви от азбуките, а в оригинала на Галаудет са номерирани с римски цифри; има и заключителни части – Conclusion, съответно – Епилог, а на български – финално обръщение „Любезни мои деца!“.

Диалозите (разговорите) се водят между двамата основни герои – малко момче сираче на 5 години (Робърт – в английския текст, Периклис – в гръцкия, и Иванчо – в българския вариант) и неговата майка – мисис Станхоуп (в оригинала, и г-жа Анна – в балканските преводи). Майката въвежда сина си в познанието за света и за човека, учи го да разграничава неживите предмети от живите (това е любима тема и досега за американските психолози, тя се откроява и в съвременните американски учебници по детска психология – бел. на авт.), показва му разликата между различните живи твари (върху примери с кучето) и човека, разграничава различните качества на природните предмети – твърдост, форма, цвят, тегло, аромат, вкус, и тяхното различие с характеристиките на живите същества. Привлича вниманието му върху движението (механичната динамика) на предметите от природата и сътворените от човека прибори (върху пример с часовника), върху техните части и отново подчертава същностното различие между неживите предмети и живите същества. В осмия диалог има и тъжен пример за отликата между живите хора и мъртвите – майката кара синчето си да си спомни за свое мъртво приятелче, като разсъждава какво е правило, чувствало и мислило детето, докато е било живо, и как неговите човешки преживявания са си отишли от него със и след смъртта му. По този малко странен начин любознателният Иванчо бива подготвен за ключовата тема в книгата – темата за човешката душа, която се появява в деветия разговор (диалог).

Човешката душа е нетелесна и безсмъртна, тя позволява на човека да мисли и да действа по своя воля, да познава що е добро и що е зло. Във времената, когато германските учени – предшествениците на психологията, обясняват психичния живот с физиологични причини

и механизми, американският учен Т. Галаудет стои на позиция, която учените наричат „психофизичен паралелизъм“ – концепция, според която телесните и душевните явления са същностно различни, като душевните са относително автономни. Обяснението за тях се търси другаде – съществува едно невеществено същество, прилично на човека, но безкрайно по-голямо, което е сътворило и тялото, и душата на човека – и това същество е Господ Всесилен, пред когото всеки човек ще се изправи след смъртта си и ще си получи заслуженото – според добрите или лошите неща, които е правил на тоя свят. Така авторът преследва

две образователни цели в своята детска книжка – да въведе малките читатели в познанието за човека и за неговата душа, а също така и да го въведе във вероучението и учението за морала, което по онова време е било неотменна съставка на образованието.

Нека хвърлим бегъл поглед върху психологическото съдържание на книгата, като приложим една комбинация между структуралистски подход и контент анализ. Когато изброихме всички психологически понятия и теми в книгата, открихме 110 такива съдържателни единици (думи, понятия, описания). Сред тях се открояват описанията на душата като автономно и безсмъртно явление, свързано с волята и поведението на човека – те са 17 на брой (и съставляват 16%); различието между живите същества и неживите предмети се споменава 12 пъти (11%). Разликата между човешкото тяло и душата на човека се посочва десет пъти, също десет пъти се споменава и обяснява мисленето на човека. Усещанията се срещат 9 пъти в текста, а различни възпитателни проблеми и задачи се споменават 8 пъти, колкото и разнообразни въпроси с природонаучен характер. Възприятията са споменати и обяснени 6 пъти, толкова пъти са засегнати въпросите на доброто и злото и други морални теми. Не са пропуснати темите за паметта, възприятията, въображението, речта, чувствата – по 3 – 4 споменавания.

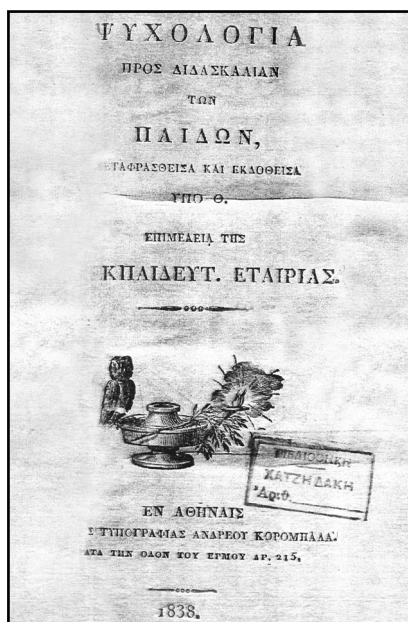
Обяснимо е, че в книга, публикувана през 1832 година, не се споменава за личността на човека и нейните различни характеристики и черти – те са любимите теми за по-късните и за съвременните психолози.

Ето това са могли да научат за човека и неговата безсмъртна душа (или казано в съвременен стил – психика) децата от подбалканското градче Калофер още през 1844 година, любезни ми читатели; и със сигурност са знаели много повече от своите връстници в огромната част от широкия свят по онова време. Това са дължали на своя знаменит – любознателен, напредничав и трудолюбив – учител даскал Ботьо Петков.

Този факт сам по себе си е интересен, за мнозина неочакван и несъмнено следва да ни зареди с патриотични емоции. Но той не е всичко, което може да се разкаже за особеното място, което заема българската традиция и култура в развитието на психологията като наука и в нейното изучаване в българските училища. Имаме какво да ви разкажем още: ще повярвате ли, че България навярно е втората страна в целия свят, в която психологията се е изучавала като учебен предмет в средните училища – но вече организирано, масово, съгласно с държавен документ (той се нарича „учебен план“ и е задължителен за всички училища), и това се е случило още през 1882 година, само три-четири години след Освобождението. И че български младежи студенти са едни от първите в света, които са се дипломирали с „докторски тези“, съдържащи експериментални разработки по психология?

За тези интересни факти, също така предизвикващи патриотични преживявания, ще ви разкажем по-късно, в друг материал.

Веселин ВАСИЛЕВ – проф., д.пс.н.,
Сократис ГЮСМИС – дипл. бакалавър и
студент – магистър по психология,
Боян ВАСИЛЕВ – магистър по психология,
докторант в БАН, хон. ас. в ПУ

Юбилейната XX олимпиада по морфология на съвременния български език – с 11 призьори

Анастасия КЕХАЙОВА

Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

За двадесети пореден път Общофакултетската олимпиада по морфология на съвременния български език събра студенти българи от Пловдивския университет, изкушени от тайните на родния език. Нетрадиционният форум за проверка на знанията се проведе на 13 януари 2018 г., а участниците бяха приветствани лично от доайена на Пловдивската лингвистична школа и автор на редица приноси изследвания в областта на българската граматика проф. д.ф.н. Иван Куцаров. Седмица по-късно, на 19 януари, на специална церемония в 8. ауд. на Ректората бяха обявени имената на победителите в състезанието.

Сред присъстващите на официалната церемония по награждаване на лауреатите бяха идеолозите на лингвистичния конкурс – преподавателите по дисциплината Морфология на съвременния български език доц. д-р Красимира Чакърва и доц. д-р Константин Куцаров; заместник-деканът на Филологическия факултет доц. д-р Надя Чернева, както и представители на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ – главен организатор на събитието. Специални гости на юбилейното издание на форума

Топалова („Българска филология“), Диана Петрова-Овчарек („Български език и новогръцки език“), Златка Димитрова („Български език и английски език“) и Димитър Дребчев („Българска филология“).

Елена Минчева („Български език и италиански език“), Людмила Сребрева („Български език и испански език“), Йордан Бадов („Български език и английски език“), Емили

фолог на годината“ в досегашните издания на граматичното състезание, бяха удостоени с почетни грамоти за постигнатите високи резултати в олимпиадата по морфология и принос в утвърждаването на академичната традиция за провеждане на лингвистични конкурси. Лауреатите морфолози получиха и специални подаръци от Лингвистичния клуб – рекламни писалки, 20 години

Обща снимка на лауреатите от тазгодишното издание на олимпиадата заедно с доц. Красимира Чакърва, доц. Надя Чернева и доц. Константин Куцаров. На снимката горе: победители в предишни издания на олимпиадата с доц. Красимира Чакърва и доц. Константин Куцаров

станаха и голяма част от носители на приза „Морфолог на годината“ през различните издания на олимпиадата – от 1999 г. до днес.

Началото си лингвистичното състезание води още от края на миналия век, когато в състезанието се включват сравнително малко участници, а победител е Ася Сократова от спец. „Български език и френски език“. С годините събитието се превръща в широк общофакултетски формат, съпричастни са все повече студенти, а носители на първи награди са представители на различни специалности.

Статистиката сочи, че най-много морфолози на годината досега има от специалностите

„Български език с чужд език“ – 11 призьори, следвани от „Българска филология“ – със 7, и „Български език и история“ – с 2-ма победители. Независимо от това при коя специалност отива купата на морфолога олимпиец, през всичките тези години основна е идеята за лингвистично откривателство, за дълбоко познаване на граматичната система и любов към родния език, посочиха организаторите от Лингвистичния клуб.

„Морфолог на 2018-а“ стана студентката от специалността „Български език и новогръцки език“ Петя Златева, а Надежда Кичекова от същата специалност спечели второто място. Четирима участници заеха третото място: Габриела

Андреева („Българска филология“), Татяна Лазарова-Ковачева („Българска филология“) станаха носители на поощрителна награда.

Съпредседателят на Лингвистичния клуб – Константин Обретенов, поднесе на лауреата Петя Златева клубната награда – „Българска граматика. Морфология“ от проф. д.ф.н. Руселина Ницолова, а олимпийската купа „Морфолог на 2018-а“ връчи миналогодишният носител на приза Диана Мъркова.

Юбилейното тържество продължи в празнична обстановка, с много емоции и приповдигнато настроение. Присъстващите специални гости на церемонията – петнадесет от носителите на приза „Мор-

олимпиада по морфология в ПУ“ и „Morphologiam amorem meum!“, както и копие от юбилейния сборник с интервюта на всички победители в олимпиадата по морфология през изминалите 20 години със съставител доц. д-р Красимира Чакърва. Сборникът със заглавие „Per aspera ad victoriam“ („През трудности към победа“) включва интересни диалози с морфолозите олимпийци, в които те споделят спомени за своето участие в граматичния конкурс, тълкуват кои са предимствата на олимпиадата пред традиционния тип изпит и кой е ключът към успеха в своеобразното лингвистично съревнование.

За всички участници в юбилейното тържество бе организиран празничен коктейл, където в непринудена обстановка те продължиха своите разговори, споделяйки какви са настоящите занимания и бъдещите им планове. Така олимпиадата се превърна в хубав повод за създаване на нови академични приятелства.

Впечатления от участието си в Олимпиадата за вестника на Пловдивския университет споделиха морфологът олимпиец Петя Златева и нейната подгласничка Надежда Кичекова.

Магистрите от специалността „Публична администрация“ на Юридическия факултет получиха дипломите си

Иван КЪРЧЕВ

Юридическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ дипломира поредния випуск на магистърската програма „Публична администрация“. По време на тържествената церемония ръководителят на програмата доц. д-р Христо Паунов отправи към абсолювентите и техните близки приветствие от името на деканското ръководство. Десета аудитория се оказа тясна да побере всички, които дойдоха да споделят радостта на близо 50 магистри, завършили тази така престижна през последните години специалност – „Публична администрация“. През трите семестъра на своето следване те се обучаваха в основните направления на публичното право и държавната и общинската администрация.

Любопитен факт след церемонията стана участието и на двумесечно бебе, чиято майка бе

Щастливите абсолювенти се снимаха за спомен пред Ректората на Пловдивския университет заедно с доц. Христо Паунов

сред дипломираните се. Тя с възнение призна, че през последните две години радостта ѝ е двойна – мъжка рожба и нова диплома за висше образование, и е благодарна на семейството си, защото през цялото това време е разчитала на тяхната изключителна подкрепа. Тя получи и специални поздравления от доц. Христо

Паунов, че е успяла да съчетае и двете неща – подготовка за майчинството и ученето.

Доц. Паунов призова всички да бъдат смели и да обичат това, което учат, защото всяка наука е ценна както за самия човек, така и за обществото.

Програмата „Публична администрация“, която вече има 10-годишна история, е една от

най-желаните в Пловдивския университет. Тя е адресирана към дипломирани бакалаври и магистри във всички специалности и дава допълнителна квалификация и знания от областта на управленските, правните и икономическите науки. Формира осведоменост и умения как се взимат управленските решения в съответствие със закона и как се участва в тяхната реализация, с други думи – пътека за професионално и кариерно развитие в служби и агенции на всички нива, включително специализираните администрации – полицейска, военна, данъчна, митническа, здравеопазване и др., в международни организации и институции на ЕС, ръководни и експертни длъжности в икономиката, мениджъри и консултанти по проекти и др. Новият прием за тази учебна година ще започне в края на месец август 2018 г.

Победителите в XX олимпиада по морфология

Петя Златева – Морфолог на 2018 година

Олимпиадата е стъпало, тя е възможност за преоткриване и опознаване на самия себе си, но също така и за опознаване и навлизане в същината на родния език. Това, разбира се, не би било осъществимо без себеотдадеността и непрестанната подкрепа на преподаватели като доц. Чакъррова и доц. Куцаров – хора, пре-

доставящи тази възможност на своите студенти и насочващи ги по пътя към успеха, за което най-сърдечно им благодарим. Олимпиадата е начин да прескочиш рамките и границите на стандартния изпит в университета. Различните задачи интригуват съзнанието на студентите и разкриват напълно техния потенциал. Относно стратегията на подготовка и успех мисля, че по-важна е не тя, а любовта към езика и стремежът на всеки участник към познавателна дейност. Задачата, която провокира най-силно моето любопитство и откри-

вателски дух, е тази за морфемния разбор, където освен знания се изисква и усет. По време на самото състезание човек се чувства по-скоро предизвикан да дава все повече от себе си, отколкото притеснен. Тази форма на изпит насърчава студента да изрази своята индивидуал-

ност и креативност. Разбира се, имаше и задачи, които ме затрудниха, като например тази за т. нар. „малки“ думи в нашия език, но смея да твърдя, че трудността ѝ още повече засили мотивацията за разкриване на верните отговори. Що се отнася до церемонията по награждаването, носеща толкова емоции на студентите, смятам, че тя е преди всичко празник на граматиката и словото, но не по-малко и всеобщ университетски празник, защото езикът е неразривно свързан с всички останали науки.

Надежда Кичекова – носителка на втора награда

За мен олимпиадата беше истинско приключение. Моята идея беше да напиша курсова работа, за да се освободя от теоретичната част на изпита. Върху практическите задачи работих усърдно около месец-два, но не бях обърнала достатъчно внимание на теорията... Все пак рискувах – с идеята, че само мога да се развия и да продължа напред и нагоре. Не съжалявам, че участвах, тъй като, освен че усвоих целия материал максимално бързо, научих и много неща за себе си. Разбрах благодарение на моралната подкрепа от доц. Чакъррова, че съм отговорен и принципен човек, че трябва да повярвам в себе си, защото мога и защото знам, както е, предполагам, и с всеки един

от моите колеги. Понякога е необходимо човек да бъде по-смел, да се впусне стремглаво в непознатото и да изпита емоцията, която породил в мен олимпиадата. С идеята, че трябва просто да опитам да се справя, успях да спечеля среброто. Естествено, награждаването премина изключително вълнуващо... Бе съпроводено от много усмивки и сълзи, естествено, породени от щастие... Пожелавам на всеки да изпита незабравимата емоция от олимпиадата и да се почувства презареден с енергия за нови постижения. Искам да използвам момента да благодаря още веднъж на доц. Красимира Чакъррова – без нея всичко това би било невъзможно! Повярвайте в себе си, заслужава си!

вено, награждаването премина изключително вълнуващо... Бе съпроводено от много усмивки и сълзи, естествено, породени от щастие... Пожелавам на всеки да изпита незабравимата емоция от олимпиадата и да се почувства презареден с енергия за нови постижения. Искам да използвам момента да благодаря още веднъж на доц. Красимира Чакъррова – без нея всичко това би било невъзможно! Повярвайте в себе си, заслужава си!

150 години
от неговото рождение

Недко Каблешков – живот,

Доц. д-р Симеон КАЦАРОВ

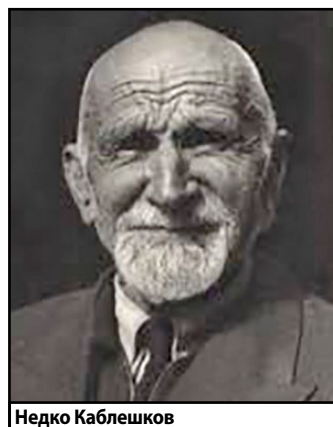
В историята съществуват личности, които изцяло свързват своя живот с активна обществена дейност, отдадени са на различни каузи, без да търсят някаква материална облага от това. Подпомагат развитието на средата около тях без излишна показност или търсене на евтина моментна слава, а в същото време без тяхното участие средата не би получила онези „тласъци“ на развитие и промяната. Тази промяна постепенно се превръща в ежедневие и „историческият прах“ покрива знанието за такива личности.

От такава величина е и Недко Каблешков, чиято биография е толкова наситена, че всеки би си задал логичния въпрос: „Дали е достатъчен един човешки живот, за да се постигне толкова много? Нима разочарованието или егоизмът не са проговорили в този човек, за да спре в един момент?“. В следващите редове ще се опитам да събера цялата палитра от „житието-битието“ на Недко Каблешков и да произупам историческия прах от името на този голям българин, за да може читателят сам да оцени неговото „посвещаване на Родината и обществото“.*

Недко е роден в Копривщица през 1867 г. в семейството на Дончо и Неделя Каблешкови, баща му умира много рано (1875 г.) и той остава под грижите на своята майка. Първоначално учи в родния си град, където прави впечатление с „гъвкав ум и логическо мислене“ и е изпратен в българо-католическата гимназия в Одрин на разнските на женското благотворително дружество „Благовещение“. Н. Каблешков е поощрен да продължи образованието си и заминава за град Лвов, където следва право и политически науки. След завършването на висше образование Каблешков се установява в Пловдив и започва работа в Пловдивския окръжен съд (1889 г.).

Ранните години на Недко Каблешков протичат в среда, която ще окаже силно влияние върху формирането на неговата личност. Той преминава през едни специфични и същевременно много близки градски центрове. Копривщица, разположена в сърцето на българските земи, град, в който българският дух показва разнообразни проявления – от духовната пробуда на училището и читалището до революционния взрив на комитетите и Април-

ското въстание. В същото време поради придирчивостта на копривщенци, както и на самия род Каблешкови, познанието за заобикалящия го свят се усвоява много бързо. Следващият е Одрин – типичен за Османската империя град, събрал на едно място различни култури, етноси и религии, всяка от които прибавя цвят в характерната ориенталска пестрота, а Недко я опознава и през призмата на образованието, което му дават полските емигранти, основатели на Одринската българска католическа гимназия. Следващият елемент от мозайката е Лвов, част от интернационалната Австро-Унгария. Градът в североизточния „ъгъл“ на империята представлява още една интересна смесица от етноси и религии, където съжителстват поляци, украинци, немци и евреи. Всички тези различни форми на дух, ежедневие и патриотизъм, до които се докосва Недко Каблешков в трите града, няма начин да не дадат своето отражение върху неговото светоусещане. След цялата тази поредица от шарени и интересни градове съвсем естествено идва и Пловдив. Въпреки че има възможност за избор, Каблешков не предпочита София – новата българска столица, където може би ще получи по-голям шанс за реализация и по-непосредствено приближаване до епицентъра на събитията, а избира космополитния дух на Пловдив. Недко Каблешков би реализирал потенциала си във всеки един град на тогавашна България, която тепърва започва да гради своето бъдеще, но Пловдив му дава онази специфична среда, в която много по-пълно да приложи цялата си енергия. Така в 1889 г. Н. Каблешков е назначен за член на Окръжния съд.

Недко Каблешков

От тогава до своята смърт през 1964 г. той ще свърже живота си с Пловдив.

Недко Каблешков може да бъде описан чрез няколко основни парадигми, от които ще се водят неговата личност и действия през целия му живот.

Запознаването с биографията на Н. Каблешков почти веднага довежда до впечатлението за онази огромна отдаденост на каузите, с които се ангажира, без да търси някаква лична облага или обществена известност. Именно неговата **всеотдайност** и **постоянство** превръщат каузите му в действащи и живи резултати, част от които могат да се видят и до ден днешен. Примерите са много, но два са особено емблематични за неговата биография и за развитието на целия град: Домът за благотворителност и народно здраве „Димитър Кудуглу“ и създаването на университет в Пловдив.

Ангажираността на Недко Каблешков с Дома за благотворителност и народно здраве „Димитър Кудуглу“ може да се определи „като венец на благотворителната му работа в името на обществото“ (Никола Запрянов). Каблешков, който работи с Димитър Кудуглу като негов личен адвокат и юрисконсулт, успява да му внуши идеята за дом „за безплатно лечение на туберкулозно болните пловдивчани“. Паричните средства са от Димитър Кудуглу, но цялата дейност – от проучването на възможностите за създаването на един такъв дом през организацията на управлението до неговото правилно функциониране – е дело на Недко Каблешков. Той е неплатен председател на ефорията на Дома (от 1926

до 1945 г.), автор е на по-голяма част от правилника му, инициатор на разширяването на неговата дейност и въпреки че през 1945 г. по негово искане е освободен от поста на председател, е член на Управителния съвет до 1954 г., когато е закрыта фондацията „Димитър П. Кудуглу“.

Другият пример за неговата всеотдайност е свързан с ролята му в борбата за създаване на университет в Пловдив. Над 37 години Недко Каблешков перидично и с така характерната за него постоянност се ангажира с една идея, която в определени моменти изглежда нереализуема. Каблешков съчетава в осъществяването на тази идея както личната си емоционална обвързаност с града, така и реалните и логични аргументи за правилността на един такъв акт. Още през 1908 г. във в. „Борба“ той прави публични своите идеи за децентрализация на университетското образование. Поради голямата интензивност на събитията по време на войните и следвоенната криза този въпрос временно остава на по-заден план. Но през 1927 г. Недко Каблешков отново възобновява своята активност, като се опитва да привлече вниманието на всяко от българските правителства, които управляват след 1927 г. През 1941 г. той дори подготвя и изпраща в Народното събрание законодателно предложение, в което обстойно описва богатата културна история на Пловдив, както и онзи безкористен акт на отказ от столичния му статут в името на Съединението на България. Недко Каблешков дори изтъква много по-активната просветна дейност в града на чуждестранните организации (френския мъжки колеж „Св. Августин“, френския девически колеж, германските, италианските, еврейските, турските, арменските учебни заведения в Пловдив), за разлика от българските правителства. Предложението на Каблешков обаче под натиска на правителството на Богдан Филов не се превръща дори в законопроект. Причината е подготовката в Скопие да се открие държавен университет. „Изключителен пример за гражданска смелост“ (Тодор Радев) е реакцията на

* Основен източник при подготовката на публикацията е сборникът „Живот, посветен на Родината и обществото“ (ред. Р. Колева, Д. Минев, Р. Каблешкова), Пловдив, 2017.

посветен на Родината и обществото

Недко Каблешков по повод на откриването на Скопския университет и поредното пренебрегване на Пловдив. Той е водещата фигура в протестите на пловдивската обществено-ност, но най-силно е изразено неговото негодувание в лично писмо до Б. Филев от 15 февруари 1943 г. Каблешков с много емоция и огорчение заявява: „Защо в Пловдив не се създаде втори университет, тука да доведем ... българските младежи от Македония, Беломорието и Тракия и им дадем средства и възможност да черпят истинска просвета от чистите научни извори в тукашните библиотеки, музеи и пр., да се движат в обществото и да дишат въздуха, които са вдъхновявали Вазова, Величкова и други ... Разумно ли е да оставим тия ... младежи да се просвещават и занаят в библиотеката на Скопие, в която сръбският шовинизъм е изопачил и историята, и географията, и филологията ...“. С този плам и ентузиазъм Недко Каблешков продължава и след поредната смяна на политическия режим в България през 1944 г. Активната му кореспонденция с кмета на Пловдив Асен Кожухаров, министър-председателя Кимон Георгиев, министъра на просветата Станчо Чолаков, регента Венелин Ганев със сигурност са повлияли на взетото на 1 август 1945 г. от Министерския съвет решение за откриване на държавен университет в Пловдив. Още една от идеите на Недко Каблешков се превръща в реалност, макар той да не е сред поканените на тържественото откриване на висшето учебно заведение на 9 декември 1945 г.

При описването на Недко Каблешков няма как да не бъде спомената и непоколебимата му **принципност**, другата основна парадигма, върху която ще стъпи неговият живот и дейност. Още като млад публицист той показва тази своя принципност, когато напуска редакторското място във в. „Пловдив“, след като собственикът на вестника Ангел Семерджиев решава „да обърне знамето“. Каблешков заявява, че не желае подписът му да фигурира там, където владее безпринципност и където

Участници в честването на Недко Каблешков в Университета

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ отбелязва 150-годишнината от рождението на Н. Каблешков с представяне на сборника „Живот, посветен на Родината и обществото“, който е под редакцията на проф. Р. Колева, Д. Минев и Р. Каблешкова и е издаден от Регионалната библиотека „Иван Вазов“ и Сдружение „Тодор Каблешков“. В това издание могат да бъдат открити множество непознати и малко известни факти за Недко Каблешков. Тук е сглобен един голям разказ за Каблешков от различни гледни точки, но същевременно представяващи много плътно и коректно личността на този голям българин и пловдивчанин. Сборникът изключително обогатява познанието за Пловдив и неговата история чрез съдбата и живота на една конкретна личност.

На представянето на книгата присъства част от авторския колектив, сред който и внучката на Каблешков – Райна Каблешкова, която е автор и редактор на сборника, но също и инициатор на ред събития и издания, които съхраняват паметта за Недко Каблешков. Сред гостите беше и председателят на Пловдивската регионална организация на евреите „Шалом“ – Светлозар Калев, който изрази за пореден път голямата благодарност за активната позиция на Н. Каблешков за спасяването на българските евреи. Споделените мнения и коментари по време на дискусията след представянето доведоха до логичния извод, че познанието за живота и дейността на Каблешков трябва непрекъснато да се припомня и да се разширява. И въпреки че Недко Каблешков е почетен гражданин на Пловдив (посмъртно обявен през 2010 г.), и въпреки че има улица, носеща неговото име, като че ли оставаме все още длъжници на този „живот, посветен на Родината и обществото“.

парата е идеал. Като прокурор в Пловдивския окръжен съд Недко Каблешков също не се поколебава да следва своите принципи дори когато те го изправят пред властимащите, за което си понася и последствията. Показателен е примерът с откритите от него злоупотреби в Пловдивския окръжен затвор, довело до сблъсък с управляващата Народна партия и депутатът Стефан С. Бобчев. За да потушат нарастващия скандал, те уреждат Каблешков да бъде преместен в Русе. Във връзка с този случай Н. Каблешков ще напише следното: „Предлагани са ми големи облаги само да си продам съвестта, но не съм се съгласил.

Заплашван съм със смърт ...“. В Русенския окръжен съд Каблешков е високо ценен и много скоро е издигнат за подпредседател на съда, но в крайна сметка, за да си осигури максимална свобода при спазването на своите принципи, той напуска държавната работа и преминава на адвокатска практика.

Недко Каблешков за пореден път показва принципност през 1938 г., когато реагира гневно срещу арестуването на своя колега Йордан Ковачев. В протестно писмо и телеграма лично до министър-председателя Кьосеианов настоява за освобождаването на Ковачев, а това става във време, в което „не можем да напи-

шем свободно два реда ...“, както самият той ще каже пред адвокатската колегия през същата 1938 г.

Изключително силно впечатление за личността и характера на Недко Каблешков правят неговата **космополитност** и отказът от тесногърдието, независимо дали то е политическо, религиозно или етническо, което напълно отговаря на пловдивската среда, в която той развива своята дейност, и на образованието, получено в градове като Одрин и Лвов. Още в първите си стъпки като адвокат Каблешков не се страхува да поеме едно най-емблематични дела за Пловдив. През 1897 г. злощастен инцидент довежда до смъртта на дете и тъй като това става по време на еврейската Пасха, предразсъдъците и суеверията стават причина евреите да бъдат обвинени, че са убили детето по време на своите ритуали. Населението на Пловдив се настроило срещу еврейската общност. Недко Каблешков не само поема защитата по делото, но и успява да осуети готвения погром срещу евреите, застъпвайки се пред общинските и църковните власти. Опирайки се на реални факти и аргументи, адвокат Каблешков отхвърля „еврейската връзка“ в убийството на детето – „изпълних добросъвестно моя адвокатски и човешки дълг, като доблестно защитих едно невинно лице и една нация от позорна клевета, напластена срещу нея през вековете от злобата, суеверието и невежеството“.

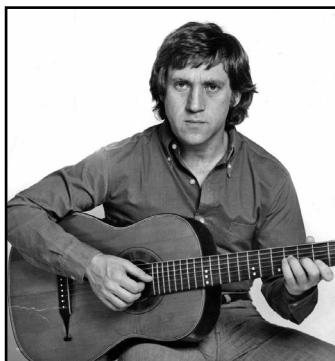
И ако делото от 1897 г. го изправя срещу общественото мнение, то през 1943 г. Недко Каблешков ще излезе (за пореден път) срещу цялата държавна машина. Когато на 9 срещу 10 март властите започват депортацията на пловдивските евреи, непоколебимата и безкомпромисна позиция на Недко Каблешков и митрополит Кирил довежда до тяхното спасение от лагерите на смъртта. Те застават на релсите пред влаковите композиции, те са първите, които започват отварянето на вратите на вагоните и освобождаването на евреите, а речта на Каблешков на перона на гарата въодушевява и машинистите да се присъединят към протестиращите пловдивчани. Дори след тази акция Недко Каблеш-

Русистите отбелязаха 80-годишнината от рождението на Владимир Висоцки

Традицията повелява в края на януари студентите русисти на Пловдивския университет и всички любители на руската култура да отбелязват заедно, весело и шумно Деня на руските студенти, още известен в Русия като „Татьянин день“ (деня на света Татяна).

Тази година не беше изключение – на 24 януари, в навечерието на руския студентски празник, Центърът за руски език и култура покани студентите от катедра „Руска филология“, участниците в инициативите и акциите на Центъра, както и всички приятели на руската култура в университетското бистро „Ф10“, което за пореден път бе домакин на ежегодната руска вечер.

Сред наградените участници в дейността на Руския център

Владимир Висоцки

през изминалата 2017 година бяха ученици от Националната търговска гимназия в Пловдив, второкурсници от специалността „Руска филология“ в Пловдивския университет, както и докторанти от катедра „Руска филология“ на

Университета и бивши студенти русисти. Водени от добри подбуди, всички те заедно станаха основната движеща сила на традиционния за Руския център рождественски благотворителен кулинарен базар на ястия от руската кухня, който се проведе на 13 – 14 декември 2017 година и донесе на Детското онкохематологично отделение към УМБАЛ „Свети Георги“ сумата от 570 лв.

Руската вечер премина и под знака на 80-годишния юбилей от рождението на Владимир Висоцки – руски театрален и филмов актьор и поет с китара, който през последните две десетилетия от времето на комунизма имаше популярност, сравнима с тази на днешна звезда от шоубизнеса от първа величина.

Макар и мнозинството почи-

татели на Висоцки днес да са представители на по-възрастното поколение, младите русисти на Пловдивския университет достойно се включиха в провела се специално за повода викторина на тема „Высоцкий – знакомый и неизвестный“ („Висоцки – познат и неизвестен“). Въпросите от викторината помогнаха на гостите на събитието да си спомнят за живота и творчеството, театралните и киноролите на великия бард под звуците на най-известните му музикални откровения.

Вечерта продължи с разнообразни караоке изпълнения на руска бардовска, естрадна и съвременна музика и сладки приказки.

Център за руски език и култура

➔ От стр. 11

ков продължава защитата си на еврейската общност пред властите и много често влиза в словесни сблъсъци с вътрешния министър Дочо Христов, който е един от носителите на Закона за защита на нацията.

Недко Каблешков и на своите съвременници, и на по-късните му изследователи прави силно впечатление с **интелекта** и разнообразието на дейностите, с които се занимава. Като юрист той въздейства с ораторския си талант и отличното познаване на правната материя, което бързо го превръща в един от най-авторитетните адвокати на Пловдив. Ораторското му майсторство ще го утвърди и като важна част от ключовите чествания и събития в историята на града, неговите думи ще будят възхищение и ще оказват силно въздействие, неслучайно той ще бъде наречен „живата съвест на Пловдив“.

Каблешков оставя след себе си и значително писмено наследство. Дейността му като журналист започва през 1896 г. и продължава до дълбока старост в множество вестници: „Пловдив“, „Пловдивски вестник“, „Пловдивски общински вестник“, „Борба“, „Юг“, „Роден поход“, „Народна воля“, „Свобода“, „Мир“, „Църковен вестник“ и т.н. Публицистиката му е изключително разнообразна, с голям обществен

Недко Каблешков – живот, посветен на Родината и обществото

резонанс, „на моменти яростна и много актуална“ (Георги Райчевски). Тя засяга теми, свързани с политиката, икономиката, благотворителността, културата и историята на Пловдив и на цяла България. Недко Каблешков е автор и на книгите: „Априлското въстание“, „Адвокатът общественик и адвокатският морал“, „Страшна народна злочестина. Земетресението в Южна България през 1928 г.“ и „Горко на победените (Vae Victis)“, както и преводач на различни статии от френски и полски език. Всички те възпитават чрез „високите общочовешки морални добродетели: хуманност, милосърдие, състрадание и родолюбие“ (Румяна Чукова).

Името на Недко Каблешков се свързва и с неговата съпричастност и **благотворителност**, които са неразделна част от живота му. Каблешков не само участва в създаването и уредбата на Етнографския музей в Пловдив, но е и един от големите дарители. Благодарение на неговото дарение от 1949 г. се обзавежда стая с автентична копривщенска покъщнина. Недко Каблешков прави и множество дарения от книги и периодични издания за различни читалища, библиотеки и училища (121 тома

– на гимназиалната библиотека в Копривщица, 257 заглавия – на Пловдивската градска библиотека, на читалищната библиотека в Бойково и много други). Трайната обвързаност на Каблешков с благотворителността може да се проследи в неговата дейност с женското дружество „Майчина грижа“, Съюза за закрила на децата, дружествата „Самарянка“, „Инвалид“ и в председателството на Върховния комитет на благотворителността. Недко Каблешков по лична инициатива и чрез благотворителна дейност превръща бедното въглищарско село Бойково в планински курорт. Той построява първата вила „Почивка“ в селото (1908 г.), основава местното читалище „Здравец“ (1911 г.), инициира построяването на водопровод (1928 г.), а през 1948 г. дарява вилата си и част от своята гора на пловдивската община. За мотивите си Каблешков ще запише: „Дарението правя, за да изпълня повелята на съвестта си...“.

Недко Каблешков има шанса да усети вихъра на историята в рамките на своите 97 години. Той ще види със собствените си очи събития като Априлското въстание, войните за национално обединение, преврати и поли-

тически кризи, както и пълната трансформация на обществения и политическия живот след 1944 г. Огромната част от тези събития Каблешков ще преживее във и със Пловдив, както ще напише самият той през 1948 г.: „В Пловдив, любимия за мен Пловдив“. През този интензивен и богат живот Недко Каблешков ще срещне неведнъж разочарованието и отхвърлянето, но въпреки това никога няма да се откаже от основните си принципи, които ще определят живота и дейността му. С учудваща активност и борбеност Каблешков ще намери време за всички каузи и идеи, които ще обогатят и дадат облика на Пловдив. Много показателни са неговите думи, написани по повод на тържественото откриване на първото висше учебно заведение в Пловдив през 1945 г.: „Не получих покана. Това ме огорчи твърде много, защото кой друг като мен тъй дълго време, тъй смело, тъй упорито, тъй устремно и тъй безкористно се е борил и с перо, и със слово, за да се извоюва откриването на университет в Пловдив? Макар че съм свършено пренебрегнат, горд и радостен съм, че е осъществена една отдавнашна мечта. Съвестта ми е спокойна, защото съм изпълнил, скромно и безшумно, своя граждански дълг към любимия Пловдив и към хубавата и скъпа моя Родина“.

Студенти прависти „отмениха“ наредба на Общинския съвет

Студентите по право, особено от сегашния трети курс, редовна форма на обучение, споделят, че по време на лекции или упражнения преподавателите им често ги приканват да „обуят“ обувките на даден съдия, прокурор или друга професия, за която се изисква юридическо образование. След 2 години и половина правно обучение немалка част от тях се престашиха и „влязоха в обувките“ на магистрати и законотворци, макар и на местно ниво в Общинския съвет.

Това се случи в симулативния процес, който бе проведен в реални условия, в една от залите на Административния съд – Пловдив. Под герба застанаха не магистрати със солиден стаж, а студенти от 3. курс, които имаха нелеката задача да преценят и отсдят дали Общинският съвет – Пловдив, законосъобразно е приел Наредба за изменение на Наредбата за местните данъци, касаеща увеличението на данъка за моторните превозни средства.

Срещу тях от едната страна застанаха също техни колеги, но в ролята на прокурор, който е протестираше изменението в подзаконовия нормативен акт, както и обикновен пловдивчанин с гражданска позиция, който претендираше, че Общинският съвет го е лишил от възможност да изложи своите виждания и становища какви промени да бъдат направени в оспорваната наредба. За всеки случай в съда той се представляваше от адвокат, който надълго и нашироко увещаваше съда в правотата му наредбата да се отмени, каквото бе и искането на протестиращия прокурор. По-високите данъци за леките и тежкотоварните автомобили, които трябва да плащат пловдивчани след промените в тази наредба, се оказа, че плашат и някои търговски дружества, които извършват куриерска дейност, тъй като тези увеличения, приети чрез разпоредби в акта на Общинския съвет, бяха атакувани чрез жалби и от едно ЕООД, чиито интереси пред съдебния състав защитава адвокат от пловдивската колегия (чиито обувки също се оказаха доста тесни за третокурсничката, която влезе в тях). На всичкото отгоре срещу

наредбата се беше обявило и сдружение, регистрирано по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, чиято задача е да провежда мониторинг върху местните власти. И то чрез процесуалния си пред-

Безпристрастните съдии

Поглед към съдебната зала по време на процеса

ставител също поиска съдът да отмени наредбата, обаче съдът изобщо не го конституира, тъй като магистратите, макар и третокурсници, прецениха, че не е налице пряк и непосредствен правен интерес за сдружението, дори и да действа в обществена полза. Според Административнопроцесуалния кодекс този отказ може да се оспори пред Върховния административен съд, каквато и заявка направи адвокатът на сдружението.

И само председателят на Общинския съвет и юрисконсултът излагаха правни и фактически аргументи в защита на наредбата и защо съдът трябва да остави приетите изменения в сила и да отхвърли протеста на прокурора и жалбите на останалите присъединени към оспорващия.

Симулативният съдебен процес бе част от семинарните занятия по дисциплината „Административен процес“, който вече се изучава отделно от материалното админи-

стративно право. Студентите от 3. курс бяха наблюдавани от своите колеги от 2. курс, които сега усвояват материалното административно право и през следващата година ще се „сблъскат“ с административния процес.

В съдебната зала бяха заместник-деканът на Юридическия факултет доц. Христо Паунов, доц. Константин Пехливанов, който заедно с проф. Иван Тодоров води лекционния курс по дисциплината, и асистент д-р Антония Илиева – с водеща роля при организирането на симулативния процес. В нейна помощ бяха и двама колеги от 4. курс, които създадоха казуса, а доц. Пехливанов подobaващо и „по реда на университетския надзор“ го беше редактирал, за да могат да участват повече третокурсници, работейки в екипи.

Всеки един от екипите беше изготвил според законите изисквания съответно прокурорски протест, жалби с искане за присъединяване,

отговор на прокурорски протест и разбира се, съдебното решение, което бе допълнено с двете определения по това дали да бъдат конституирани сдружението и търговското дружество. Дългите пледоарии на прокурорите – на протестиращия наредбата и на този по надзора, исканията на обикновения гражданин, на търговското дружество и разбира се, добре подредената защитна теза в полза на наредбата, изложена от юрисконсулта на Общинския съвет – всичко това „отесни обувките“ на тройния съдебен състав, който обаче прецизно и с правни аргументи постанови решението си.

Наредбата беше отменена, тъй като се оказа, че са били нарушени материалноправните разпоредби на Закона за нормативните актове, които изискват, когато се приема подзаконен акт, към него задължително да има мотиви и оценка на въздействието му. Освен това студентският съдебен състав установи, че органът, издал акта, не е спазил императивното изискване проектът на акта да бъде достъпен за обществено обсъждане най-малко 30 дни на интернет страницата на общината.

И все пак, ако това бе истински процес, това решение на първоинстанционния съд можеше да бъде обжалвано с касационна жалба пред Върховния административен съд.

„Пловдивски университет“

Трябва ли филолозите да знаят физика? Нужен ли е Достоевски на физиците?

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Що за нелепи въпроси! Който желае да получи повече знания по физика, да се запише във Физическия факултет. Такъв може да бъде отговорът и на втория въпрос, но с обратен адрес.

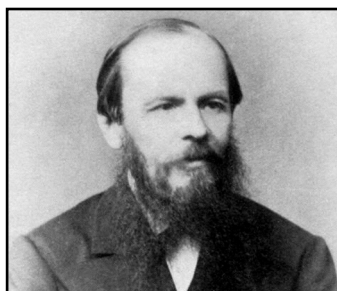
Бързам да уточня, че става дума за познаването на основните идеи на физиката, както и на произведенията в класическата литература, които представляват част от общата култура, изграждана от средното училище. Друг е въпросът доколко успешно то се справя с тази мисия. За това ще поразсъждаваме по-нататък.

Повод за „нелепите“ въпроси, поставени в заглавието, ми даде неотдавнашен разговор с колежка филолог. Тя сподели, че когато била студентка, веднъж по време на лекция професор Клео Протохристова попитала аудиторията: „Вие знаете ли законите на термодинамиката?“. Въпросът, естествено, предизвикал огромно учудване сред посветилите се на литературата млади хора. Допускам, че целта на преподавателката е била да подсказе на увлечените в хуманитаристиката младежи, че и отвъд нейните граници има важни неща, които е полезно да знаят.

Професор Протохристова неслучайно е насочила вниманието на своите студенти към законите на термодинамиката. В тях се съдържат едни от най-важните идеи на нашата наука, които аз наричам „Божии заповеди“ на физиката. На първо място сред тях е идеята за запазване на енергията. В съответствие с тази идея законите на термодинамиката определят възможностите за превръщане на енергията от един вид в друг. Освен тяхното огромно практическо значение от тях следва изключително важният извод за невъзможността да се създаде „вечен двигател“.

Представям си подобна (въображаема) ситуация в нашия факултет. Преподавател по физика пита студентите: „Вие познавате ли творчеството на Достоевски?“. Колкото и да е неочакван въпросът, повод за него може да бъде „изповедта“ на Айнщайн: „Достоевски ми дава повече, отколкото всеки друг мислител, повече от Гаус дори“. Гаус, смятан за един от най-великите математици на всички времена, не е дал на Айнщайн онова, което му е дал един писател!

Какво толкова „е дал“ Достоевски на големия физик? Явно, не става дума за формули и теореми, а за нещо не по-малко важно. Самият учен дава косвен отговор

Фьодор М. Достоевски

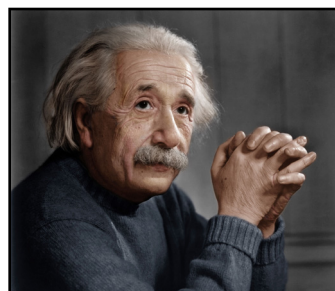
на този въпрос: „Достоевски ни показва живота, това е така, но неговата цел беше да привлече вниманието ни върху загадките на духовното битие“.

Съпоставянето на Айнщайн и Достоевски е свързано с най-общите проблеми в историята на философията, науката и литературата. В творчеството и на двамата са отразени общите тенденции, които обединяват науката, морала и естетиката. Вярно, „светът“ на Айнщайн (Космосът) е различен от този на Достоевски („духовното битие“). Но и двамата търсят хармонията на своите светове. И двамата се сблъскват с „Евклидовата постройка“ на тези светове, както и с „Евклидовото мислене“ на Човека, пребиваващ в тях. За да не звучат абстрактно тези разсъждения, ще привлека в „разговора“ Иван Карамазов, като използвам неговите размисления в романа „Братя Карамазови“: „Ако има бог и ако той наистина е създал земята, то както ни е напълно известно, той я е създал според Евклидовата геометрия“. И по-нататък: „Моят ум е евклидовски, земен и затова къде ще ти решавам онова, което не е от мира сего“.

Забележително е, че Достоевски пише романа „Братя Карамазови“ четвърт век преди Айнщайн да създаде своята специална теория на относителността (1905 г.). Още тогава (1880 г.) писателят е знаел, че освен „Евклидова“ съществуват и други геометрии. Чуйте какво казва Иван Карамазов: „Имало е,

и има дори и сега, геометрии и философи, при това измежду най-забележителните, които се съмняват, че цялата вселена или още по-широко – цялото битие е било създадено само според Евклидовата геометрия“.

Достоевски явно е познавал

Алберт Айнщайн

„съмненията“ на своите съвременници, математиците („измежду най-забележителните“) Н. Лобачевски (1792 – 1856) и Г. Риман (1826 – 1866), които са предлагали нови „неевклидови“ геометрии няколко десетилетия преди написването на романа „Братя Карамазови“. Героят от романа Иван Карамазов желае да живее именно в такъв неевклидов свят, но е безсилен, защото му пречи „Евклидовото мислене“: „За моя жалък земен евклидовски ум е ясно само това, че има страдания, че виновни няма (колко съвременно звучи!), че всичко следва едно от друго направо и просто, че всичко тече и се уравновесява – но това е само евклидовска глупост, знам това и не мога да се съглася да живея според нея“.

Героят на Достоевски се бунтува срещу този несправедлив „свят на страдания“. Съответната глава в романа е озаглавена „Бунт“. (Освен другото в нея може да се прочете оценката на писателя за безчинствата на турците над поробеното българско население. Много е полезно да я прочетат онези, които смятат, че не е имало турско робство.) Това е бунт, обречен на безпътница, както повечето от бунтовете, които историята познава.

„Бунтува се“ и Айнщайн. Той обаче успява да се изолира от „мира сего“, т.е. от академичната опека, и това му позволява да създаде една неевклидова вселена.

В това е неговата голяма заслуга пред науката и човечеството. И както се вижда от неговото призвание, към тази цел го е водил примерът на Достоевски, мисленето на писателя.

Едва ли е необходимо специално изследване, за да се стигне до извода, че нашите студенти – и физици, и филолози, не познават връзката „Айнщайн – Достоевски“. С лека ръка можем да кажем, че училището не си е свършило работата. Едва ли обаче учителите са виновни за това състояние. Виновна за него е по-скоро наследената от много години раздробеност на обучението по отделни „предмети“ и отчуждението, което съществува между тях (в Античността такова раздробяване не е имало). Всеки учител е подготвен по своя предмет (да допуснем – добре) и се старае добре да го преподава на учениците си, без да се интересува за какво говорят колегите му по другите учебни дисциплини.

Като камшик по съвременното образование действа обяснението на академик В. А. Легасов за причините за аварията в Чернобилската ядрена централа (академикът е ръководил мероприятията по ликвидиране на последствията от аварията): „Чернобил се взриви заради това, че днешните технически гении стоят не на раменете на Толстой и Достоевски, а на раменете на също такива „техничари“, каквито са самите те“.

На „сцената“ отново се появява Достоевски, този път като косвен „свидетел“ в „делото“ срещу образованието, подготвящо непълноценни специалисти. Но на „подсъдимата скамейка“ едва ли трябва да стои само средното образование. А университети за какво са? Нали те са (ние сме) отговорни за подготовката на специалисти в отделните отрасли на икономиката и в обществения живот! И не трябва ли тази подготовка да включва освен знания по избраната „тясна“ специалност още основни знания по хуманитарните, социалните и природните науки? Не трябва ли бъдещите специалисти да притежават интелектуални ресурси, които да им позволяват разумно да реагират на непрекъснато (и стремглаво)

IN MEMORIAM

Почина проф. д-р Георги Златанов – дългогодишен декан на Факултета по математика и информатика и заместник-ректор на Пловдивския университет

Георги Златанов е роден на 17 март 1944 г. в гр. Пещера.

През 1966 г. завършва Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Педагогическата си дейност започва още като студент. Като демонстратор води упражнения по елементарна геометрия и алгебра.

Проф. Златанов работи в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ от 1967 г. до 2012 г.

Водил е лекции по многобройни геометрични дисциплини.

Той е хабилитиран по научната специалност „Геометрия и топология“ като доцент през 1978 г. и като професор през 2002 г. Автор или съавтор е на 6 учебника и учебни помагала за студенти и на 80 научни публикации и други непубликувани резултати.

Проф. Златанов в продължение на 18 години е ръководител на катедра „Геометрия“, 14 години – декан на ФМИ, 8 години – заместник-ректор на Пловдивския университет, дългогодишен член на Факултетния съвет на ФМИ и Академичния съвет на ПУ.

За заслуги към Съюза на математиците в България и зна-

чителен принос за развитието на математиката и информатиката и тяхното преподаване е избран за почетен член на СМБ.

Със своята академична дейност той остави трайни следи на обичан преподавател, солиден учен, добър ръководител.

Поклон пред светлата му памет!
„Пловдивски университет“

➤ От стр. 14

изменяния се свят, за да бъдат полезни на обществото като цяло?

Понеже стана дума за ядрените централи, нека си представим, че всяко училище е една малка централа, която произвежда „енергия“ под формата на знания. Значителна част от тази енергия се акумулира от учениците, която по-късно те ще изразходват десетилетия наред за поддържане на процесите в материалната и духовната сфера. „Авариите“ (неудачите) в тези централи не се съпровождат с взривове и пожари, те са безшумни и незрими, но могат да имат също поразяващ ефект върху психиката и дееспособността на много хора.

За съжаление, съвременната култура продължава да се характеризира с отчужденост между природонаучните и хуманитарните форми на знанието. Това влияе пряко и върху образованието. Пагубно следствие на тази отчужденост могат да бъдат деструктивни процеси, в резултат на които интелектуалността се изтласква от магистралата на културата в нейната канавка.

За да се промени тази тенденция, се изисква смяна на философията на образованието. Това звучи ефектно, но неопределено и аз не съм в състояние (с моя „Евклидов“ ум) да давам конкретни идеи в това отношение. Смятам, че като „начален тласък“ могат да служат такива провокативни и стимулиращи въпроси, подобни на задаваните от проф. Протохристова към студентите филолози, както и „контравъпроси“ към студентите от природните специалности. За следващи решавщи действия е необходимо мисленето на много хора от различни специалности и професии.

Трябва ли филолозите...

Историята на културата убедително доказва взаимното положително влияние между точните науки и литературата. Примерът с откровението на Айнщайн не е единствен. По подобен начин звучи и признанието на австрийския физик Л. Болцман (1844 – 1906), един от основоположниците на класическата статистическа физика: „Това, което съм станал аз, дължа на Шилер; без него бих могъл да бъда човек със същата брада и форма на носа, каквито имам сега, но това нямаше да съм аз“.

Не всички знаят за огромното влияние на художествената литература върху мисленето и поведението на легендарния Галилей. Особено много той се вдъхновявал от поемата „Бесният Орlando“ на италианския поет Лудовико Ариосто (1474 – 1533). Подобно на неукротимия Орlando, Галилей е проявил своя необуздан характер и неотстъпчивост, като след присъдата на Инквизицията промълвил: „Все пак Земята се върти!“.

Съответствия между научното и литературното творчество могат да се открият във всяка епоха. Епохата на Галилей в механиката съответства на епохата на Шекспир в литературата. Епохата на творците на термодинамиката – Р. Майер (1814 – 1878), Дж. Джаул (1818 – 1889) и на Х. Хелмхолц (1821 – 1894), съответства на епохата, в която творят Ф. Достоевски (1821 – 1881) и Л. Толстой (1828 – 1910).

Изводът е, че ако искаме да повлияем на бъдещето, трябва да помогнем на нашите възпитаници да усетят и разберат епохата, в която живеят. Това най-добре може да стане чрез запознаване-

то им с върховните постижения на съвременната наука, литература и изкуство.

Обучението се нуждае не от противопоставянето на природните и хуманитарните науки, а от тяхното взаимно допълване и обогатяване.

В духа на тези разсъждения желая да предложа (като дискуссионна) идеята за въвеждане под формата на пропедевтика за всички специалности на допълнителни курсове, които да съдържат основни знания по хуманитарни, социални и природни науки. Не става дума за допълнителен „багаж“ от знания, а по-скоро за „подклаждащи“ знания. Не може и не трябва да искаме нашите випускници да знаят отговорите на всички въпроси, а да притежават уменията да търсят тези отговори.

Погледнете към върховете на управленската пирамида в страната. Навсякъде – в парламента и в различните министерства, в областните и общинските съвети, участват специалисти както с хуманитарно, така и с техническо или естественонаучно образование. Те трябва да изказват становища и да вземат решения по всички проблеми на стопанския и културния живот. От тези решения до голяма степен зависи бъдещето на страната.

Сега да обърнем погледите си към тези, които обучаваме днес и които утре ще заемат места в споменатата пирамида. Да помислим за тяхното бъдеще.

Ако искаме днешните студенти по хуманитарните специалности утре да взимат отговорни решения по внедряването на нова техника и технологии, по разви-

тието на енергетиката и различните научни направления, трябва да се погрижим за формиране у тях на естественонаучна грамотност.

Ако искаме днешните студенти по инженерните и природонаучните специалности утре да решават компетентно проблемите на културното и интелектуалното развитие на обществото, трябва да ги „изкачим на раменете“ на класиците в световната литература.

Ако не искаме в бъдеще „Чернобил“ да се случи под каквато и да е форма в която и да е област на материалния и духовния живот, трябва да обучаваме днешните студенти в уменията да виждат и усещат, да разбират, реагират и разумно да действат в условията на непрекъснато изменяния се свят. За целта те трябва да притежават и мъдрост, която не се получава при ограничено професионално обучение.

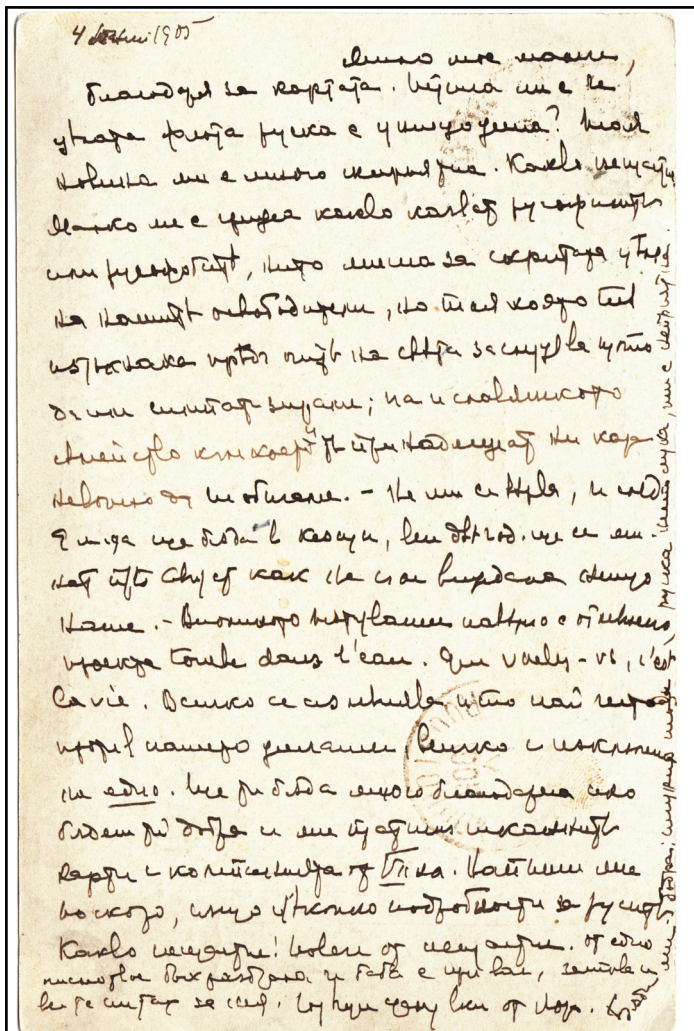
Вестник „Пловдивски университет“ неведнъж е публикувал интересни идеи по проблемите на висшето образование. Струва ми се обаче, че те са оставали изолирани и неподкрепени от обществено мнение. Много ми се иска споделената от мене идея да предизвика дискусия, да се чуе мнението и на други колеги, особено на съществуващи в университета клубове, като Клуба на цивилиста, Клуба по хуманитарно право, Лингвистичния клуб, Студентския историко-археологически клуб „Проф. Велизар Велков“, Химическия клуб „Драгендорф“ и др.

Не очаквам подкрепа на изказаните идеи, а по-скоро различни предложения, които, дори и да са привидно противоречиви, могат да помогнат за изграждане на една съвременна концепция за философията на висшето образование.

Неизвестни факти и документи

Лора Каравелова и отношението ѝ към Русия

(Неизвестно и непубликувано досега писмо* до нейната майка)

4 юний, 1905

Мило мое мамче,

благодаря за картата. Истина ли е, че цялата флота руска** е унищожена? Тая новина ми е много неприятна. Какво нещастие. Малко ме е грижа какво казват русофилите или русофобите, нито мисля за скритата цел на нашите освободители, но тая, която те изтъкнаха пред очите на света, заслужава щото да им симпатизираме; па и славянското семейство, към което и те принадлежат, ни кара неволно да ги обичаме.

Не ми се вярва, че след 3 месеца ще бъда вкъщи, вече две години ще се минам през август как не съм виждала нищо наше.

Виолоното пътуване навярно е отменено, проектът *tombe dans l'eau****. *Que voulez – vs, c'est la vie*****.

Всичко се изменява и то най-често против нашето желание, всичко с изключение на едно. Ще ти бъда много благодарна, ако бъдеш тъй добра и ми изпратиш исканите карти с компанията от VII кл[ас].

Напиши ми по-скоро, също и няколко подробности за русите. Какво нещастие! Повече от нещастие.

От едно писмо твое бях разбрала, че баба е при вас, затова и не питам за нея.

Бъди ми бодра: сигурно тази руска несполука ти е неприятна.

Горещи целувки от Лора

Лора Каравелова

Картичката е датирана от 4 юни 1905 година, а е изпратена на 5 юни от централната гара в Анверс, Белгия, до майката на Лора – Екатерина Каравелова. Съпруг на Екатерина е известният български политик Петко Каравелов, който е бил четири пъти министър-председател. Той оглавява правителството и при Съединението на Княжество България и Източна Румелия. Бил е и кмет на Пловдив през периода 1883 – 1884 година.

Лора Каравелова е родена на 8 ноември 1886 година. След завършване на гимназия в София се обучава в католическия пансион *Нотр Дам дьо Сион* в Париж, а по-късно и в Антверпен, Белгия. Картичката, която публикуваме, е от този период. Снимката е направена през 1903 г. пред руската легация. Това е периодът, преди Лора да замине да учи във Франция.

* Писмото е частно притежание.

** Става дума за морската битка, започнала на 27 май 1905 година в района на остров Цушима в Японско море, в която руският военен флот търпи тежко поражение от японците в хода на Руско-японската война, водена в продължение на две години (1904 – 1905).

*** пропада (превод от френски).

**** Какво искате – такъв е животът (превод от френски).

Книга разкрива „зеления свят“ на Пловдив

В края на 2017 г. излезе от печат книгата на проф. д-р Стефан Станев „Зеленият свят на Пловдив“. Тя е със знака на Университетското издателство „Паисий Хилендарски“ и представлява второ преработено и допълнено издание, в което известният наш ботаник ни представя кървовете с уникално растително богатство; редки, защитени и включени в Червената книга растения; редки и интересни декоративни дървета и храсти; заслужили естественици и озеленители. Книгата съдържа множество снимки, рисунки и цветни приложения, които подпомагат по-цялостното възприемане на „Зеленият свят на Пловдив“. Разликата с първото издание е обяснена в

предговора на проф. Стефан Станев: „Това второ издание на „Зеленият свят на Пловдив“ не е предизвикано само от големия интерес на пловдивчани (и не само на тях) към книгата и бързото ѝ изчерпване. То е продиктувано и от промените в зеленото строителство на града през последните двайсетина години, довели до създаването на много нови квартални и междублокови градинки, както и на промени в структурата и състава на съществуващите градски паркове и градини, до въвеждането в култура на нови декоративни дървесни и храстови видове и увеличаване броя на находищата в града на други, известни преди време като редки екзотич-

ни представители в зеления свят на Пловдив. В предлаганото второ издание, освен отразяването на тези новости, са включени и редица други допълнения (напр. дадена е кратка история и сведения за флората и растителността на „Царския остров“, парка „Лаута“, парка „Кричим“, разгледани са редица нови интересни декоративни дървета и храсти и др.), уточнения, корекции и др., които по същество го правят значително разширено, подобрено и, надявам се, по-интересно за читателите. За това допринася и увеличеният брой и по-доброто качество на приложения снимков материал.“

Люсиен Шевалас е една от най-известните и най-заслужилите пловдивски личности от края на XIX и началото на XX век. С неговото име е свързано създаването на първите градини и паркове в града ни и първите залесявания по голите скалисти тепета.

Л. Шевалас е роден през 1840 г. в град Обон, Швейцария. На 18 години постъпва на работа в дворцовата градина на император Наполеон III в Париж, където добива много добра практическа подготовка, допълнена и разширена с богати теоретически познания, получени в Парижкия лесовъден институт. През 1871 г., след падането на Наполеон, емигрира в Бразилия и оттам няколко години по-късно пристига в Цариград, където започва работа в сарайските градини на султан Абдул Азис. През 1880 г. султанът го изпраща в Пловдив, за да уреди дворцовата градина на генерал-губернатора на Източна Румелия княз Александър Богориди (Алеко паша). Шевалас идва в Пловдив и само за година успява да се справи блестящо с работата си, създавайки Княжеската (Царската) градина, засадена с много цветя и други декоративни растения. Тази градина се е намирала на мястото на днешния площад „Съединение“, в съседство с конака („двореца“) на генерал-губернатора. През 1918 г. тя е била унищожена, тъй като Общината не е имала средства да я поддържа. Становището на комисията по случая е било, че общински имот, който не носи печалба, не трябва да съществува (!?). След Съединението Шевалас става пловдивски държавен градинар и поема върховния надзор на всички дела, свързани с уреждането на градските градини и залесяването на тепетата. Със специален приказ (указ) на кмета Христо Г. Данов от ноември 1897 г. общинските служители се задължават да му оказват пълно съдействие и да изпълняват всички негови заповеди, отнасящи се до поверената му длъжност.

Освен на Княжеската, Шевалас е създател и на Цар-Симеоновата градина, в която през 1892 г. се е състояло първото Пловдивско изложение (бъдещият панаир). До 1891 г. мястото е било общинска мера с турски гробища, но Общината взема решение именно тук, в градина с алеи сред много цветя, езерца, водоскоци и други украси, да се уреди изложението. Цялата тази работа е била възложена на добре познатия вече на княз Фердинанд и министрите прочут пловдивски градинар Л. Шевалас. И както с Княжеската градина, само за година време той превръща това пусто и осяено с надгробни камъни място в невиджана до тогава по хубост и уредба градина.

С името на Шевалас, както вече споменах, са свързани и първите залесителни работи по голите пловдивски тепета, започ-

МИНИСТЪРЪТ НА ЦВЕТЯТА Люсиен Шевалас

нали още в края на XIX век при кметуването на Христо Г. Данов. Той е създател (1902 г.) и на Общинската гора в местността Сарайкъръ (западно от Джен-темете). За нуждите на залесителните работи Шевалас създава и първия разсадник в града (1891 г.), така наречената „Пипиниера“, която се е намирала в района на сегашната Сточна гара. Пипиниерата е била унищожена през 1911 г. и мястото ѝ е застроено с тютюневи складове.

Л. Шевалас поставя основите и на Царската ботаническа градина в София, която се е намирала срещу ректората на Софийския университет „Свети Климент Охридски“, където сега е паркът с паметника на Съветската армия. Преди идването на княз Фердинанд в България (1887 г.), по времето на княз Александър Батенберг, тя е била известна като Княжеската градина и е имала повече характер на овощна и зеленчукова градина за нуждите на дво-

реца. През 1888 г. новият княз Фердинанд решава да я превърне в ботаническа и за тази цел поканва от Пловдив Шевалас да се заеме с това дело. Той остава в София две години и за това време успява да преобрази градината в желаната от княза насока: построени са цветарници (стъклени павилиони), парници, алеи, отглеждани са палми, портокали, фикуси, камелии, рози, агаве, алое и други растения.

Дейността на Шевалас по озеленяването, залесяването и разкрояването на Пловдив е получила още навремето най-високи оценки. В книгата си „България и българите“ граф Анджело ди Губернати (1893 г.) в бележките си за Пловдив между другото пише и следното: „Управител на парка на генерал-губернатора княз Ал. Богориди е един прочут ботаник Л. Шевалас, когото можем да наречем министър на цветята и плодовете, на флората и овощарството в град Пловдив“.

За своите големи заслуги към Пловдив още през 1901 г. Л. Шевалас е провъзгласен за почетен гражданин. По този повод в Протокол № 9 от 7 март 1901 г. на Общинския съвет четем следните думи на тогавашния кмет на града Н. Г. Чалъков: „Когато в града ни се засели градинарят Л. Шевалас, със своята старателност, труд и опитност в градинарството започна да превръща нашите блата на прекрасни градини, голите тепета на сенчести гори, оттогаз и климатът се измени, и горещината се намали, и цялото пловдивско население се сдоби с добри местности за разходка. И днес Пловдив с тия хубости като че ли не е предишният, прашен и заобиколен с блата, голи канари и зловония. Всички тия промени се дължат на г-н Шевалас, на неговото умение и безпримерно старание, комуто Пловдив е много признателен“.

В Клуба на цивилиста разгледаха темата „Суброгация в отношенията между съпрузи“

ДОКТ. АНДРЕАН СЛАВЧЕВ

Д-Р АНГЕЛ ШОПОВ

В средата на януари, на първата за 2018 година сбирка на Клуба на цивилиста при Юридическия факултет на Пловдивския университет, докт. Толик Генчев представи доклад на тема „Суброгация в отношенията между съпрузи“. Терминът обозначава встъпването в правата на кредитора от страна на трето лице, което е изпълнило чуждо задължение. Основната уредба се съдържа в Закона за задълженията и договорите (ЗЗД), като основният текст на чл. 74 гласи: „Този, който е изпълнил едно чуждо задължение, като е имал правен интерес да стори това, встъпва в правата на кредитора“.

Докт. Генчев посочи, че от разпоредбата на закона могат да се обособят три предпоставки за суброгацията: изпълнение от трето лице на чужд дълг, правен интерес от изпълнението и регресен иск срещу длъжника. Съобразно с тезите в доктрината и съдебната практика може да се изведе, че правният интерес при суброгацията се свързва винаги с евентуално засягане на имуществено право на третото лице.

Суброгацията в отношенията между съпрузи разкрива особености предвид специфичните качества на „съпрузи“ на длъжника и на третото изпълняващо лице – две от страните (заедно с кредитора) в разглежданата триада. Авторът посочи, че в основата на поставената проблематика стои въпросът за правния интерес и какво представлява той, що се отнася до съпрузите. Докт. Генчев застъпи тезата, че суброгацията в отношенията между съпрузи е винаги допустима, като се аргументира с принципите на българското семейно право за грижа и подкрепа

между членовете на семейството и в частност съпрузите. Защитата и запазването на семейството стои в основата на правния интерес у брачния партньор, който изпълнява личен дълг на своя съпруг, независимо от избрания режим на имуществените отношения.

Специално внимание се обърна на хипотезата, в която съпрузите са избрали законов режим на общност за уреждане на имуществените им отношения. Направи се уточнението, че по същество режимът на общност се свежда до възникване *ex lege* на бездяловото и неделимо съвместно притежание от съпрузите на вещи права върху движими и недвижими вещи, придобити от тях по време на брака в резултат на съвместен принос, независимо от това на името на кой от тях са придобити. Предвид тези разяснения се постави въпросът дали е допустима суброгация в отношенията между съпрузи, за имуществените отношения на които е приложим режимът на общност. По-конкретно изследва се дали е допустимо законово заместване в права в хипотези,

в които съпрузите не са титуляри на отделни, самостоятелни права, а имат качеството на съпритежатели в една бездялова общност. Авторът е изследвал и дали предприетото принудително изпълнение върху вещи в режим на съпругеска общност и възможността за едноличното им придобиване от страна на съпруга недлъжник води до изключване на правния интерес от суброгационно изпълнение. Тук докт. Генчев също смята, че превес следва да се даде на защитата на семейния интерес пред преследването на личния интерес на всеки от съпрузите.

В обобщение докт. Генчев застъпва становището, че суброгация в отношенията между съпрузите е допустима независимо от приложимия режим на имуществените отношения, като основа тезата си на принципите на семейното право за защита на семейството, предвидени от конституцията и Семейния кодекс (СК).

На последвалата дискусия не закъсняха въпросите от публика-

та – студенти, докторанти, преподаватели по право и практикуващи юристи. Д-р Ал. Александров, адвокат и гл. ас. в ИДП – БАН, се заинтересува за приложението на изводите на докт. Генчев, ако семейното жилище е несеквестрируемо. При това положение според лектора липсва правен интерес. Докт. Андреан Славчев, адвокат в Пловдивската адвокатска колегия, подложи на разискване хипотезите на косвен иск по чл. 134 ЗЗД и суброгирал се съпруг, и по-общо – въпроса за обема на правата на суброгиралия се съпруг. Гл. ас. д-р Димитър Топузов наблегна на изискването правният интерес от суброгацията да е непосредствен, а не евентуален. Той направи паралел с изпълнението върху вещи и вземания на единия съпруг по чл. 30 и 33 СК. Разискването завърши с пожелания за успешна година и скоростни нови следващи сбирки, отправени от координатора на клуба гл. ас. д-р Ангел Шопов.

Авторска изложба на бижута и декоративни предмети

На 29 януари 2018 г. в Народно читалище „Съвременник – 1986“ беше открита изложба на бижута с българска шевица, мъниста, вълна, кожа, плат, топчета, дантела и декупаж. Авторките Славена Шумарова-Запрянова и Красимира Маринова, които работят в Централната библиотека на Пловдивския университет, са използвали при изработката стари техники в съвременни интерпретации, съобразени с естетиката на българката. Със свои картини се представи и младата художничка Ивайла Запрянова. На открива-

Откриването на изложбата. От ляво надясно: Ивайла Запрянова, Славена Шумарова-Запрянова и Красимира Маринова

нето присъстваха много колеги, приятели и близки на трите дами. Изложбата ще бъде експонирана до края на месец февруари, а за тези, които искат да я посетят, адресът на читалището е ж. р. „Тракия“, бл. 140.

„Пловдивски университет“

Лекция на тема „Жените в историята и история на жените и пола“

Гл. ас. д-р Мина МАРИНОВА

Стремежът да се изследва историята такава, каквато се е случвала – в цялата ѝ сложност и многопластовост, много напомня на холистичния подход в разбирането за човешкото здраве – не е много удобно за традиционното. В традиционния исторически наратив до 60-те години на XX в. половината от човечеството изглежда лишено от история. Жените, с малки проблисъци, остават в сянката на историята.

Университетът е храм на знанието и тук е важно какво знаем и с какво не сме запознати, за да потърсим пътища към него. И сме наясно, че знанието не носи успокоение, само ни отваря очите за още по-обширни неизследвани полета и стимулира познанието или довежда отчаянието, ако е сломен духът. Тук обаче не се отчайваме, защото такава ни е призванието. Решихме, че малко знаем, и по наболелите въпроси потърсихме информация и знание от извора.

На 17 януари 2018 г. в 16. аудитория след кратко интервю за БНТ в двучасова лекция проф. д-р Красимира Даскалова запозна преподаватели, студенти и гости с възникването и развитието на историята на жените и историята на взаимоотношенията между половете, както и със специфичното позициониране на това ново поле за изследване в Източна Европа и на Балканите. Проф. д-р Красимира Даскалова е преподавателка във Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и има научни интереси в областта на модерната европейска културна история. Публикува изследвания върху историята на жените и взаимоотношенията между половете в България и Източна Европа. Специализира в тези нови за българската историография полета в Европа, САЩ и Япония, преподава в различни европейски университети. Членува в бордовете на специализирани европейски периодични издания, президент е на Световната федерация по история на жените (International Federation for Research in Women's History) през периода 2005 – 2010 г., председател е на Управителния съвет на Българската асоциация на университетските жени (БАУЖ). От 2007 г. е редактор на *Aspasia: The International Yearbook of Central, Eastern and Southeastern European Woman's and Gender History* – пери-

одично издание, публикувано от *Berghahn Books, New York and Oxford*.

В лекцията си проф. Даскалова ни запозна със създателките на историята на жените като академична дисциплина; очерта разликите между „историята на жените“, съсредоточена върху семейството и сексуалността, всекидневните проекции, ценности и идеали, и историята на менталитета, „феминистката история“, която разглежда писането на историята на жените като интегрална част от международното женско движение и „историята на взаимоотношенията между половете“.

През 80-те години на XX в. под влияние на постструктуралистките, изкушени от психоанализата, от идеите на Ж. Дерида и М. Фуко, започва да се говори вместо за история на жените за история на взаимоотношенията между половете. Елен Сиксу, Юлия Кръстева, така наречените феминистки на различието и исторички настояват, че традиционната история пренебрегва жените, защото не използва такива източници, които се отнасят до миналите репрезентации на жените. Трансформирането на „историята на жените“ в „история на взаимоотношенията между половете“ е свързано с отказа да се настоява върху някакъв общ опит на жените, а да се отчетат различията между тях и тяхната социална реализация. Нови изследва-

ния подчертават, че „жени“ е нестабилна колективна идентичност, в която различни индивиди от женски пол имат доста различни и несъвместими позиции.

Професор Даскалова разясни, че появата на историята на пола поставя на дневен ред

Проф. д-р Красимира Даскалова

ност в обществото, определяща новото като чуждо на нашите традиции и затвърждаваща негативни представи за феминизма в популярния дискурс, подчертава спецификата в отношението към историята на жените и пола в България.

В лекцията си проф. Даскалова акцентира върху задаваните от дисциплината концептуални рамки, в които се вписват историята на неравенството, на подчинението на жените и на доминацията на мъжете. Лекторката изясни, че историята на жените и взаимоотношенията между половете далеч не е ограничена до тесните рамки на феминистката идеология и движение през модерната епоха и нейният обект обхваща отношения, общности, институции и събития, в които жените са мнозинство, участват наравно или са малцинство в сравнение с мъжете, както и такива, в които напълно отсъстват.

Стана ясно, че историята на жените и пола разкрива широко поле за изследване, в което методологията и инструментариумът на историческата наука са използвани в съчетание с поставянето под съмнение на всички стереотипи и е част от усилието за написване на интегрална история на миналия човешки опит. Мисията на историята на жените е създаването на една пълнокръвна картина на миналия човешки опит, като се отчетат културното разнообразие на различните социални актьори в историята и се направят видими повече гледни точки.

Лекцията предизвика оправдан интерес, а проф. Даскалова дълго и търпеливо отговаря на множеството възникнали въпроси.

IN MEMORIAM

Почина проф. д.ю.н. Цветана Каменова – първият декан на Юридическия факултет

На 17 февруари 2018 г. ни напусна проф. д.ю.н. Цветана Каменова, която е един от основателите и първи декан на Юридическия факултет в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (1992 – 1999). Професор Каменова бе преподавател във факултета от създаването му до сега, а наред с това – дългогодишен директор на Института за държавата и правото (1995 – 2006 г.; 2012 – 2016 г.). През 2015 г. ѝ е присъдена научната степен доктор на юридическите науки след защита на дисертация на тема „Международно хуманитарно право (предизвикателствата в началото на 21. век)“. Тя е автор, съавтор и редактор на 20 книги и на повече от 100 статии, публикувани в България и в чужбина, по проблеми на Международното право – частно и публично, Право на Европейския съюз, Права на човека и др., един от първите учени у нас, разработвал проблемите на интелектуалната собственост и авторското право.

През месец август 2005 г. е избрана от Общото събрание на ООН в Ню Йорк с гласовете на 157 държави за съдия ad litem в Международния наказателен съд за бивша Югославия (от 2006 до 2009 г.) – позиция, която в системата на ООН е най-високата, заемана до момента от български гражданин, а именно Assistant

Secretary General (помощник-генерален секретар).

Била е ръководител на експертната група по сближаване на българското законодателство с правото на Европейския съюз, член на комисиите от експерти към Народното събрание за измененията на Конституцията с оглед на членството на Република България в Европейския съюз, член на работни групи към Министерството на правосъдието за ратифициране на конвенциите, приети от Хагската конференция по международно частно право.

Професор Цветана Каменова беше член на Правния съвет на Президента на Република България Румен Радев от 2017 г., работила е като експерт по проекти на ООН и на Европейския съюз в областта на правата на човека и юридическото образование.

На юбилейната конференция през месец септември 2017 година, посветена на 25-годишнината от създаването на Юридическия факултет на ПУ, проф. Каменова представи доклад на тема „Универсалната юрисдикция в международното право“.

Поклон пред светлата ѝ памет!

„Пловдивски университет“

Четвърти национален конкурс за 12-класници за есе организира Философско-историческият факултет

„Чуждите празници в българската култура – необходимост или подражание?“ е темата на Четвъртия национален конкурс за 12-класници за есе, организиран от Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

В конкурса могат да участват всички ученици от 12. клас в средните училища в страната с интереси в областта на краезнанието, литературата, българския език, историята, етнографията, туризма и културното наследство. Писменото съревнование ще се проведе в две равностойни сесии, всяка от които съдържа три етапа.

Първият включва представяне на конкурсните материали, като крайният срок е 22 март/1 май 2018 г. в електронен вид на адрес: pu-konkurs@uni-plovdiv.net, а на хартиен носител на адрес: Философско-исторически факултет – Деканат, ПУ „Паисий Хилендарски“, ул. „Цар Асен“ № 4, 4000 Пловдив.

Конкурсните материали наред с есето трябва да съдържат данни за кореспонденция като: трите имена на участника, град, училище, клас, пълен пощенски адрес и телефон. Есето представлява самостоятелна писмена разработка в обем до 4 стандартни страници по посочената тема. Специално разработени насоки за подготовка на ученическо есе участниците в конкурса могат да получат на адрес <https://logos.uni-plovdiv.net/en/>

Есето трябва да бъде придружено от декларация за авторство, попълнена и подписана от автора. При изпращане по електронна поща, подписаната декларация трябва да бъде сканирана в .pdf или .jpeg. Есета без декларация за авторство няма да бъдат допускани до конкурса. Самата декларация е достъпна на следния линк:

https://drive.google.com/file/d/1AEEPgXvXPsdXU_veEzaNw-CZcljPEt/view

Вторият етап включва оценяването на конкурсните материали – до 2 април/11 май 2018 г. Есетата ще бъдат проверявани от комисия от преподаватели от Философско-историческия и

Филологическия факултет на Пловдивския университет. Оценяването ще се извършва по шестобалната система в граници „Слаб 2“ – „Отличен 6“, с точност до 0,10. Авторите на класираните есета с оценка минимум „Много добър 4,50“ ще бъдат лично уведомени и поканени да представят своите разработки пред комисията. Крайната оценка ще се формира от средноаритметичния сбор на оценката от есето и от представянето пред комисията.

Третият етап е представяне на класираните писмени разработки – 9 април/21 май 2018 г. Всеки автор на есе ще разполага с 15 минути, за да представи своите идеи. Членовете на комисията ще задават въпроси на участника.

Критериите за създаване на есето включват оригиналност и атрактивност на съдържанието, лично отношение на автора, аргументираност по темата и убедителност при представянето пред комисията.

Организаторите подчертават, че до конкурса няма да се допускат есета, копирани от други източници.

Авторите на първите три есета, класирани от комисията, ще получат награди от Философско-историческия факултет.

С оценка от националния конкурс всички класирани участници могат да изберат да се запишат в бакалавърските програми „Етнология“ и „Социална антропология“ във Философско-историческия факултет на Пловдивския университет през учебната 2018/2019 г. Оценката може да замести получения резултат от кандидатстудентския изпит по български език, ако отговаря на условията за прием, посочени в справочника на Пловдивския университет:

1. Минимум „Отличен 5,50“ – класираните участници могат да се запишат в избраната от тях бакалавърска програма в деня на подаване на кандидатстудентски документи.

2. От „Добър 4“ до „Много добър 5,25“ – участниците могат да се включат в класирането за специалности „Етнология“ или „Социална антропология“.

„Кръщение Христово“ в християнското изкуство (отговор на някои загадки)

Петрана ТОТЕВА

Празникът Богоявление, като един от най-големите Господски празници в християнския календар, е оставил трайни следи в православната живопис на Балканите – икони и стенописи. Едва ли има друг сюжет с толкова много и разнообразни художествени реализации, дали повод за недоумение и размисъл у зрителя. Някои от тях са едновременно и притча, и символ, и видение. Най-представителните образци от този вид срещаме в Гърция, Кипър и Сърбия (отчасти – в Македония и България).

Ето фрагмент от стенопис на Мануил Панселинос в Протатския храм – Карейя, в Света гора, Атон (около 1313 г.). Подобни интерпретации срещаме и в манастири на Метеора, както и в отделни творби у нас – до 17. век включително. Тук познатата ни традиционна иконография с Христос – в центъра, кръщаващия го св. Йоан Предтеча, ангелите, вдясно с кърпи в ръце, и св. Дух над Спасителя, във вид на гълъб, се допълва от два странни персонажа долу в реката (в умален вид), яхнали водни чудовища. До св. Йоан Кръстител е поставена секирата, готова „да отсече дървото“, което не дава добър плод“ (Лука 3:9). Поучителният характер на тази притча, излязла от устата на Кръстителя, красноречиво допълва познатия ни от евангелския разказ образ на смелия изобличител и проповедник на покаянието, удостоен да извърши великото тайнство над Божия Син.

Главната сцена на самото Кръщение е вдъхновена от Богоявленския тропар. Св. Тайнство е изобразено от художника с много драматизъм и подчертана експресивност. Но кои са тези два образа в реката – чужди на евангелския разказ и обект на догадки? Тук на помощ идват псалмите на песнопевеца и античната традиция за персонификация на природните сили – традиция, оставила следи в изкуството на 13. – 14. век (времето на Палеологовия ренесанс, с обръщане към Античността). „Какво ти е, море, че бягаши, и тебе, Йордане, че се назад върна?“

„Трепери, земя, пред лицето на Господа, пред лицето на Бога Йаковов“ (Псалм 113:5,7).

Образът на стареца, яхнал морския змей и изливащ вода от съда в ръцете си, е олицет-

ворение на реката Йордан (на гр. ез. „потамос“ – река, е от м. р.). Често по антични монети се наблюдават мъжки божества на реки, включително и на

р. Хеброс – по монети от Филипол. Симетрично на този образ, вляво от Христос, е разположен другият, вдясно от него, образ на жена – това е морето („таласса“ на гр. ез.).

На иконата от 17. век до жената е изобразен и плавателен съд – кораб, уточняващ тълкуването на образа. Тази икона (представена тук) продължава античната традиция за персонификация на природните сили – с двете човешки глави, сраснали със стръмните скали над реката; те символизират изворите Йор и Дан, изливащи водите си в река Йордан. Във водата плуват риби, а вляво горе Бог Отец посочва Своя „възлюбен Син“. И в тази икона, както и във всички със същия сюжет, образът на Христос е като скулптиран, със стилизирани форми, а тялото Му сякаш не е докоснато от вълните, с чист и ясен контур. Дълбоката почит към Светия образ е изразена у всички персонажи с подчертана сила.

Някои икони на „Кръщението“ представят Христос изправен върху плоча, под която се виждат змии с према-

зани глави, в съзвучие с пророческите думи: „Ти смачка главите на водните дракони“ (Псалм 73:13). По същия начин празничните химни споменават в множество репризи драконите, символизиращи дявола, или самия Сатана – „владетел на мрака“, скрит във водите на реката, „Ти благослови течението на р. Йордан със светлината на Твоя Свет Дух и смаза главите на драконите, които обитаваха там“.

вата притча. На върха на скалистия пейзаж горе се виждат две малки фигурки, олицетворяващи изворите Йор и Дан, които от съдове изливат вода в реката. Около Христос във вълните се къпят и плуват деца. На брега са застанали евреи, които наблюдават Кръщението. Долу – в реката, са двете фигури на старец и млада жена – р. Йордан и морето.

Тази икона е типична за 13. – 14. век, откогато са известни композиции на Кръщението с представяне на странични събития. За такъв пример споменава и св. Антоний Новгородски (13. в.). Той разказва, че в голямата Кръщелница (баптистерий) на цариградската църква „Св. София“ на празника Богоявление и на Велика събота били кръщавани тържествено оглашените. Там опитният художник Павел бил нарисувал Христовото Кръщение със странични събития – как св. Йоан поучавал народите и как малки деца и възрастни скачали в р. Йордан.

Това изображение напомня сведенията на поклонника Теодосий (530 г. сл. Хр.), посетил светите места: „На мястото, където Христос е бил кръстен, съществува мраморна колона със закачен на нея железен кръст“.

Други икони, като тази в храма на св. Богородица Перивлепта в Мистра, изобразяват плуващи във водата деца.

Накрая дължим да отбележим една изключително богата композиция – сложна по съдържание и претрупана с фигури, която съдържа повечето от споменатите детайли на сюжета, с още прибавени евангелски събития. Става дума за иконата от 14. век в Белградския народен музей – уникална с богатата си илюстративност и повествователност. В центъра е Христос в р. Йордан. Над него вляво е изобразена срещата на Христос с Йоан Кръстител в пустинята и дървото с брадвата от Йоано-

вата притча. На върха на скалистия пейзаж горе се виждат две малки фигурки, олицетворяващи изворите Йор и Дан, които от съдове изливат вода в реката. Около Христос във вълните се къпят и плуват деца. На брега са застанали евреи, които наблюдават Кръщението. Долу – в реката, са двете фигури на старец и млада жена – р. Йордан и морето.

Това представително тържествено изкуство от 13. – 14. век на Балканите отстъпва място на новите художествени течения към края на столетието, при сблъсъка с турците. Но някои от детайлите в иконографията се запазват в редица икони от 15., 16. и 17. век, с подчертана тенденция към опростяване и изчистване на композицията. Такива са по-късните икони, илюстриращи главното евангелско събитие – Кръщението, с основните му персонажи.

ГОЛЕМИЯТ ТУРЧИН

Иван МИТЕВ

Седим на олющена пейка в центъра на Момчилград и чакаме да отворят магазина за алкохол отсреща. Мълчим. Мъжът до мен – едър, с високо чело, мустаци до гърлото и очи като маслини.

Голям турчин.

Това си помислих и когато го срещнах за пръв път в двора на университета в Пловдив. Мълчаливо ми подаде книга. Фехим Хюсеинов – пишеше на нея. Филип Хорозов – указва сега табелката на вратата, зад която работи в редакцията на кърджалийския „Нов живот“.

Шефът на вестника Бунков ни е дал картбланш да пишем за каквото пожелаем през този ден в планината. И ние решаваме да се качим на връх Стърмни рид, да я погледнем от високо.

– Дай на този момък най-добро-то, за което се сещаш – казва Големият турчин на момичето зад щанда в онзи магазин.

Малко след това държа в ръцете си бутилка уиски „Пиратско око“. Етикетът уведомява, че питието е носител на четири златни медала „НДК“. Отзад пише: „Това уиски е произведено от спирт, вода и оцветител. Може да се пие.“

Но Големият турчин е осенен вече от друга идея.

– Виж какво, майна. Виждам, че се готвиш да разнасяш тая бутилка насам-натам. Остави я. Тя ще си бъде винаги тук, защото местните пият само мастика. И пак ще си е твоя. Никога няма да узнаеш какъв е вкусът ѝ, но цял живот ще разказваш за него. И представи си, че някой вземе и разбере за какво става дума.

Връщам бутилката с дълбока въздишка.

– Ела да пием по една водка отсреща, майна, да спреш да въздишаш.

Сядаме под избелял чадър пред близкия ресторант и поръчваме.

Денят – мек като котешка лапичка. Ние – свободни. Поне в избора си за какво да пишем.

– Планината привечер – започвам. – Уникална тема. Силуетите на гънките ѝ. Сякаш цялата Земя се умисля, когато Луната надзърне зад тях. И хората, разпръснати по нея, смирени до границите на невъзможното, слети с всичко около себе си...

Големият турчин мълчи, слуша. Отпива, бърка в джоба на якето си и ми подава сгънат на две лист.

Чета бавно на глас:

„Както и да се върти

Земята,

Луната намира начин

да полегне за малко

между двата хълма над Ненково.

Всяка вечер

мъжете на Безводно

чакат този миг.

После се прибират вкъщи,

за да прегърнат

Луната

в съня си.“

Нямам какво да кажа. Познавам много добре не само тези хълмове.

Качваме се на Стърмни рид с някаква узка. Хората са тръгнали за Крумовград, но се отклоняват и ни закарват до края на тесния път, без да попитат каквото и да е.

За разлика от ниското, където слънцето пълни душите ни с умиление, тук всяко клонче блести от скреж. Като в приказка. Ако се заслушаш, можеш наистина да чуеш звънчетата на каляска с царска дъщеря в нея. Над нас – синева, под нас – също.

След дълго виждане очите ни започват да различават приглушеното червено на покривите на стотиците къщички, пръснати из безкрайните гънки във всички посоки.

Мълча. Чакам Големия турчин да продума. Виждам, че разглежда свитък листове.

– Няма го това, което търся, майна. Искам да прочетеш за изгорените мостове, но не го намирам.

– Изгорени мостове... към кое?

– Към всичко, майна. Към всичко. Този шум, който запълва живота, изчезва. Изчезват и лъжите. Как да излъжеш себе си, като няма как да стигнеш дотам.

– В живота не може без мостове. Нали това прави човека творец – асоциативните връзки...

– Много си слушал тия нашите професори, майна. Вярно, на тях трябва

Филип Хорозов

Иван Митев е автор на над десет белетристични книги, между които са сборниците с разкази „Герб“, „Тя ще дойде всеки миг“, „Звън“, романът „Играта“, „Животът“, „Край Златната река“ (с Владимир Янев), „Минералотерапия с енциклопедия на лечебните минерали“ (с Гергана Митева) и др. Публикувал е над двеста есета, разкази, интервюта и статии в периодичния печат. Специализирал е източна медицина и философия в Китай и Тайланд. Участник в десетки международни форуми по минералогия в Русия, Германия, Италия, Франция, Чехия и др.

Иван Митев

да им се дава кураж да правят това, което правят. Последни мохикани са. Но това, което го пише в книгите, не расте по нивите. Животът е друго нещо. Ето ти още малко думи за него.

И ми подава друг лист.

Ще си пием водите морни,

ръждавали от умуване.

И все ще се връщаме към спомени,

които водят към погребения.

Орисия. Тъпа? Колко сме големи?

Големите стават малки

и някой все ги забравя...

Когато се родим отново...

А ние знаем, че никога няма да се

раждаме...

Гробищата са пълни с Балкани...

Небето неусетно се е свъсило, първите капки докосват лицата ни.

Големият турчин ме поглежда. Знам какво ще каже. Чувал съм го и друг път.

– Не се крий от дъжда, майна. Остави водата да вземе печат от лицето ти, тя ще потъне в земята най-напред, после ще се издигне и ще подари твоята усмивка на някого. Но ако си така разсърден, какво ще му занесе?

Не съм разсърден. Замислен съм. Знам кодовете за много врати в неговия свят. По-проникновено от мен го усеща само съпругата ми Гергана. Тя вижда в неговите стихове уникална, странна, недостъпна вселена. Може би и Владо Янев има връзка с някой и друг ключ към тази земя. Веднъж го чух да казва като на себе си: „И този турчин е най-знаменателното явление в българската поезия в днешно време!“

Турчинът седеше срещу него и пиеше поредната водка. Категорично отказа предоставения му подслон в Пловдив и малко след полунощ се запъти към гарата. Гергана му предложи да дойде с нас до Хасково и той се съгласи. Настани се на задната седалка на колата, малко след това и двамата спяхме. По някое време усетих, че се размърда, отвори очи, взря се в мрака навън и каза:

„Майна, та това е Пенювата чешма!“

Гергана отби и спря. Наоколо – сняг, черно и бяло, тишина, само ромонът на чешмата се чува в нощта. А върху нея – стиховете на Пеню Пенев: „Не искам безсмъртие и птища лека...“

Намирахме се по средата между Асеновград и Кърджали. И досега не мога да си обясня как в просъница в тъмната нощ успя да разбере къде сме.

Измихмех лицата си, пихме от ледената струя.

– Вие ме измавихте, майна. Решили сте тайно да ме закарате в Кърджали. Сега е мой ред да ви предложа нещо. Като пристигнем, ще спим в театъра. За да не ви е студено, Гергана ще се облече като принцеса, а на сръдливия Иван ще предоставя дрехите, меча и трона на крал Лир. Нали съм драматург там, мога да си позволя този малък жест към вас.

– Трябва да пишем за планината – припомням.

– Някой ден ще ти покажа моята планина, майна. С она кладенец, пълен със златни риби, който изплува от водата на язовира само за малко и пак потъва в нея...

Неочаквано посочва:

– Какво е онова там долу, на склона?

Студентски литературен конкурс на вестник „Пловдивски университет“

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността, курсът и факул-

тетният номер, e-mail и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2018 година на адрес: 4000 Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (новата постройка в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 4 часа. Отчитането на резултатите и връчването на наградите ще бъде в края на май 2018 г.

➔ От стр. 22

ГОЛЕМИЯТ ТУРЧИН

– Тук отдолу е рудник „Пчелояд“. Сигурно е наспил от пръст, извадена от неговите галерии.

– Че там може да има от твоите любими камъни.

– Съмнявам се. Преди време си поръчах един тукашен пироморфит от Канада.

– Ти днес си решил да ми вземеш акъла, майна. Хайде да идем там, аз ще ти намеря камък, за да ти спестя такива поръчки. Късметът на първия, нали знаеш.

– Искаш да кажеш – на начинаещия?

– Какъв начинаещ? Винаги печели първият. Ако изобщо има такова нещо като печалба.

Когато стигаме, установявам, че камъните са най-малкото, което го интересува. Продължава да се визира в далечните върхове, извисил снага над околните храсталаци. Не помръдва дори когато дъждът започва да се усилва.

– Ей там се виждат някакви къщи, това сигурно е селото. Можем да се скрием под някоя стреха.

– Ти върви. Аз ще дойда след малко – промълвява все така замислен.

Отпред, край малък мегдан, стърчи гърловината на стар кладенец. От единия му край се протяга дълга двуетажна постройка с каменни стъпала към втория етаж и широки полуотворени прозорци. Прилича на училище. Тясно пътче лъкатуши между двайсетина ниски къщи с основи от синкав дялан камък, някои от които с нови покриви. До повечето са долепени обори, а между тях се извисяват купи слама, едни наченати, други – непокътнати.

Дъждът спира неочаквано, както е заръсил. След него всичко променя цвета си, пейзажът заприличва на току-що нарисувана картина от Франсоа Буше. Не се виждат ни хора, ни животни. Странна е и неподвижността наоколо. Ни високите стръкове трева помръдват, ни звук се чува – все едно, че няма щурчета и птици и никога не ги е имало.

– Има ли някой тук? – извиквам така, че да събужда дори и заспал.

Никакъв звук отникъде.

Приближавам първата къща и натискам дръжката на вратата. Тя се отваря с жаловито скърцане. В малко антре пред две стаи са чинно подредени миньорски ботуши със засъхнала жълта кал по тях, галоши и детски обувки. Почуквам на дясната врата и я побутвам. Пред очите ми се появява тясна стайчка с варосани стени, легло, ниска масичка и няколко долапа в стените. На закачалката досами вратата висят ватенка, работна манта и детско яке с протрити ръкави. По застланото с тъкана тънка покривка легло не се вижда ни една гънка. Върху масата – няколко емайлрани чинии – една в друга, вилици, лъжици и нож с излъскана от употреба дървена дръжка. Струва ми се, че чувам стъпките на стопанката, която носи от другата стая тенджерата с някакво ястие, за да го сервира.

Излизам от къщата и надзървам в обора. Две отделения, по-широко и по-тъсно, с метална тръба помежду им, показват, че той е за крава и теле. Рехаво разстланото сено в яслата издава грижовен стопанин.

Озовавам се пак на мегдана. В училището като че има някой. Изкачвам стъпалата към втория етаж и през отворената врата на близката класна стая виждам Големия турчин. Застанал е в дъното до масивен шкаф и се визира в него през пращите стъкла на вратите му. На бюрото срещу мен синее глобус. На пода – две-три тетрадки, учебник някакъв.

– Възможно ли е в цялото село да няма никого?

– Сигурно.

– Та те са се иселили преди шестнайсет години. И оттогава никой не е стъпвал тук. Толкова са бързали да заминат за Турция, че са оставили всичко... Имам чувството, че са тръгнали гладни.

– Може и така да е.

Сещам се за двете му имена. И за изгорените мостове – към едното и към другото.

– И всичко това – само заради смяната на имената?

Той се обръща и ме поглежда. Взира се в мен с тежък поглед. Минава доста време, преди да продума.

– Имената бяха знак за промяна на съдбата им... Много силен знак... Такъв знак рядко идва в един човешки живот.

– Ти защо не замина?

– Знакът, майна, е един, но всеки го разчита със своите очи. Когато всички го възприемат по един и същи начин, тогава историята прави завой и става, нали знаеш – шултур-бултур...

Приближава и ми показва продълговата стъкленница със змия в нея – бяла, с оцъкнени очи и настръхнали люспи.

– Какво е това според тебе?

– Змия.

Отива пред катедрата и поставя стъкленницата до глобуса. Аз сядам на чина до вратата, той – на учителския стол.

– Това не е змия, деца – казва. – Змия можете да намерите, когато излезете от класната стая на поляната. Но убиете ли я, тя престава да бъде змия. За да убиеш нещо, не е нужно да имаш пръчка. Затова за отговор с думи шестца не пиша.

Той се изправя.

– Знам какво искаш да чуеш, майна.

Притварям очи.

И зачаквам.

Леко дрезгавият му глас всеки миг ще изпълни пустата класна стая с избелелия глобус и изпосталата змия пред него.

Подпри небето с каквото намериш.

Подпри го, въпреки че няма да се срути.

Сигурност със „с“ като молитва,

с която се копаят алеи в лунни градини.

Небето не вярва на вдигнати ръце.

Още по-малко на показалец и безименен пръст.

По-добре подпората да е от тръстика.

Когато си е свободен вятъра, да си я разклаща.

Небето се подpira и със шепот.

Понякога с дим от влажна цигара.

Казаните думи се поглъщат обратно.

В собствените очи си факир за илюзии.

Това е!

Докато се върна отново,

подпри небето с какво намериш.

Но нищо подобно не последва.

Вместо това изрича тихо:

– Сами сме.

Ясно е, че сме сами. Че няма никого в това изоставено село. Какъв смисъл има да го заявява.

И в този миг осъзнавам какво ми казва. Въпреки хладния ден потта овлажнява лицето ми, врата ми, цялото ми тяло. Оттам нататък горещината, която усещам в тази класна стая, ще ме буди много пъти посред нощ.

– Това усещане, майна, не прощава. Ни на сетивата, ни на любовта, ни на живота.

Тишина. И още веднъж:

– Съвсем сами сме.

Той приближава към мен – тъмен в сянката си, направо страшен.

– Да ти дам нещо за домашна работа.

Изважда от джоба си сгънат на четири лист.

– Не го чети сега. Някой ден... ще разбереш кога.

И ме целува по челото.

По-нататък, по-нататък, един ден пак чувам гласа му:

– Мама не е добре. Ще ми пратиш ли камъче за нея?

Обещавам.

Няколко дни след това усещам оная горещина. Връхлита ме внезапно през нощта. Заедно с нея пристигат неговите думи: „Представи си, майна, че някой наистина разбере за какво става дума?“

Веднага след това иззвънява телефонът:

– Не можахме да го спасим.

Разсъмва се. Денят идва като всички останали. Напрегнат до краен предел, изпитвам неистово желание да говоря, да разказвам за него, да споделям...

Но се сещам нещо. За она лист се сещам.

Дълго го търся.

Най-после го разгръщам:

„Никога не казвай нещо, което не е по-красиво от тишината“ – пише там.

Оттогава досега мълча – застанал по средата на някакъв мост, който не смее да премина.

Университетът участва в японско-български проект за създаване на картинна книга за Пловдив

Преподаватели и студенти от Катедра „Етнология“ на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и от университета „Тойо“ в Токио започнаха съвместна теренна работа в града под тепетата по проект, финансиран от Фондация „Тойота“. Темата на проекта – „EXPLORING THE ART OF LIVING TOGETHER IN 21ST CENTURY ETHNICALLY DIVERSE EUROPE“, е особено актуална в контекста на съвременните предизвикателства на Европа и глобализацията се свят.

Участниците – студенти от Токио и от Пловдив, както и група студенти от различни европейски страни, които в момента провеждат академичен обмен в ПУ „Паисий Хилендарски“ по програмата „Еразъм+“, ще посетят различни общности в многовековния град. Там те не само

ще събират информация за това как различните хора под тепетата живеят съвместно в мир и разбирателство, но и Те ще създадат заедно „картинна книга“ за видяното, прилагайки широко известния в Япония метод на проф. Ясухиро Ендо, един от инициаторите на проекта.

Създаването на картинната книга цели да създаде възможност на хора от различни възрасти и групи в Пловдив да работят заедно в продължение на определен период от време. Японските колеги са тук вече за трети път и това не е случайно – екипът вярва, че процесът на взаимно опознаване и създаването на книгата е толкова важен, колкото и самото ѝ ползване в училища, библиотеки, читалища и др., разказа проф. д.н.к. Мария Шнитер от катедра „Етнология“ във Философско-историческия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Японската част на екипа се надява да научи повече за културата, традициите и историята на Пловдив и жителите му, както и да разбере повече за динамиката на „изкуството да живеем заедно“, което пловдивчани владеят много добре, коментира още проф. Шнитер. Тя допълни, че освен студенти и преподаватели от България и Япония, в проекта активно ще се включат и ученици от Пловдивската математическа гимназия, като те ще допринесат за една много важна част – илюстрирането на книгата.

„Пловдивски университет“

Студент първокурсник издаде първата си книга

Предлагаме на вниманието на нашите читатели първата книга на Николай Кирилов, който следва Лингвистика с маркетинг във Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Ето как самият той представя себе си и своите интереси:

„Роден съм в града на липите и поетите – Стара Загора.

През целият си живот съм се занимавал по някакъв начин с различни видове изкуство, но докато не започнах да пиша, не се чувствах така, сякаш правя това, което ми харесва.

Книгата „Моите мисли, вашият живот“ е първата, която споделям със света. Изцяло е съставена от афоризми, в които искам да покажа всяка страна на нещата

– тъмната, светлата и истинската.

„Моите мисли, вашият живот“ е една от двете части на поредицата „Мисли“, като тя представя идеята за това, което се опитвам да кажа, а втората книга го обяснява.

През последните няколко години се занимавах любителски с философия, което ми помогна да развия способностите си да мисля и да изразявам мнението си по различни въпроси.

Тази книга е материалната репрезентация на нещата, върху които съм размишлявал, и на нещата, върху които има нужда повече хора да се замислят.

Смятам, че начинът ни на мислене е пряко свързан с гледната ни точка, а гледната ни точка с това как разбираме всичко около нас. Проблемите могат да бъдат проблеми, само ако ги погледнем като такива. Това, което обяснявам с книгата си, е, че гледната точка е основният фактор за промяната, която всички така силно желаят, но не знаят дори как да започнат.

Напълно споделям мисълта на Алберт Айнщайн, който казва: „Не можем да решим проблемите, като използваме същия начин на мислене, който сме използвали, когато сме ги създавали.“

Из „Моите мисли, вашият живот“

* Чуждото мнение е като дъжда, не можеш до го спреш да „вали“, но ти избираш дали да се „намокриш“.

* Истината е, че не всичко е толкова сложно. Изглежда така, защото хората предпочитат сложното пред простото. Жалко, че не е така и със самите хора.

* Проблемите на човечеството съществуват, само защото „човечеството“ ги е създавало.

* Не знам откъде хората научават значенията на думите: „честност, справедливост и равенство“, но съм сигурен, че е от някъде, където всичко трябва да се разбира с противоположно значение.

* Някой ден „утре“ няма да дойде, защото „днес“ ще сме го унищожили.

* Злобата и алчността са нещата, които спират хората да бъдат щастливи, а не „времето“ и „света“ в които живеят.

* Приоритетите са най-важното нещо за всеки човек, но само хората, които го осъзнават, знаят как да ги „нареждат“. Променяйки мирогледа си можем да преодолеем много пречки, но само когато се научим да променяме себе си няма да имаме пречки, които да преодоляваме.

* Не е страшно да бъдеш себе

си, страшно е да бъдеш „някой друг“. Всеки човек е създаден по „дизайн“, съществуващ само за него. Хората не се стремят да бъдат различни, а еднакви и точно там е грешката.

* Често обвиняваме миналото за настоящето, но забравяме, че в бъдещето „миналото“ е настоящето.

* Казват, че братята са най-добрите приятели, но това не означава, че най-добрите приятели не могат да са ни братя.

* Прошката е нещо, което заслужават само хората, които са допуснали грешка. Човек, направил нещо,

което е грешно напълно съзнателно, не е сбъркал, а избрал.

* Заради прогреса на технологиите, ние претърпяваме регрес.

* Нещата не винаги са такива, каквито изглеждат, затова се нуждаем от няколко мирогледа, които без знания няма как да имаме.

* Самоувереността е положително качество, докато не започнем да си вярваме прекалено много.

* Разликата между нещо гениално и нещо глупаво е много тънка.

* Искам светът да е толкова красив, колкото си го представям, а това е възможно, само ако не съм единственият, който си го представя така.